

TARTU ÜLIKOOL
SOTSIAALTEADUSTE VALDKOND

NARVA KOLLEDŽ
PSÜHHOLOOGIA JA PEDAGOOGIKA LEKTORAAT

Diana Vähk

**LIIKUMISÕPETUS KOOLIEELSES LASTEASUTUSES TEKSTIDE JA
MUINASJUTTUDE KAUDU**

Bakalaureusetöö

Juhendaja Maret Annuk

NARVA 2017

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

Töö autori allkiri ja kuupäev

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Diana Vähk

(sünnikuupäev: 29.01.1982).

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Liikumisõpetus koolieelses lasteasutuses tekstide ja muinasjuttude kaudu“, mille juhendaja on Maret Annuk:
 - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Narvas, 18.05.2017

SISUKORD

SISUKORD	4
SISSEJUHATUS	5
TEOREETILINE RAAMISTIK	7
1. LIIKUMISÕPETUS KOOLIEELSES LASTEASUTUSES	7
1.1. Liikumise tähtsus koolieelses eas	7
1.2. Liikumisõpetuse eesmärgid ja sisu	8
1.3. Liikumisõpetust soodustav keskkond	10
1.4. Tekstide kasutamine liikumisõpetuses	11
1.5. Liikumisõpetus muinasjuttude kaudu	14
1.6. Muinasjutt lastejoogas	16
2. UURIMUSTÖÖ METOODIKA	18
2.1. Uurimistöö eesmärk	18
2.2. Andmekogumismeetod ja andmeanalüüsimeetod	18
2.3. Valim	18
2.3.1. Urimuses osalenud õpetajate demograafiline ülevaade	19
3. EMPIIRILINE ANALÜÜS	22
3.1. Muinasjuttude ja tekstide kasutamine liikumisõpetuses	22
3.2. Liikumisõpetajate osalemine täiendkoolitustel	31
KOKKUVÕTE	34
SUMMARY	36
KIRJANDUS	38
LISAD	43
LISA 1. Eestikeelne ankeetküsimustik	43
LISA 2. Venekeelne ankeetküsimustik	48

SISSEJUHATUS

Viimasel aastakümnel on hakatud rohkem tähelepanu pöörama väikelaste kehalisele tegevusele ja aktiivsuse arengule koolieelsetes lasteasutustes. Oluline on keskenduda eakohaste tegevuste arendamisele ning järjepidevale kontrollile, kuna laste aktiivne liikumine ja liigutusoskuste areng toimub kogu eelkooliea vältel (Cheatum, Hammond 2000: 7-11). Lapse füüsilist arengut ei tohi jätta tähelepanuta. Paraku seda pedagoogikas sageli ei arvestata, kuna kehalist aktiivsust peetakse sõltuvaks inimese üldisest bioloogilisest arengust, millesse kasvatus saab vähe sekkuda (Kera 2004: 127).

Arvatakse, et väikelapsed on oma loomult liikuvad ning seega füüsiliselt aktiivsed. Samas tõestavad erinevad uuringud (Tervise Arengu Instituut 2003) vastupidist ning näitavad, et vaid väheste laste aktiivsus vastab soovitatule. 2-10-aastaste Eesti laste seas on vaid 13% tüdrukutest ja 27% poistest aktiivsed (Maser, Varvara 2003). Eelkooliiga on parim aeg arendamiseks laste kehalist aktiivsust ning vähendamaks mitteaktiivsust (Goldfield jt 2012). Kuna laste aktiivsus ja selle mõju nende edaspidisele elule on üha aktuaalsem, on oluline pidevalt monitoorida laste liikumisaktiivsust ning uurida, millistest teguritest see sõltub, mis soodustaks liikumisaktiivsust ning kas liikumist suurendavad sekkumisprogrammid on efektiivsed (Harro 2001: 3). Sekkumisprogrammid, mis on välja töötatud istuva iseloomuga eluviisi vähendamiseks, ei ole tänaseni suurt edu toonud. Nii Eestis, Lääne-Euroopas kui Põhja- Ameerikas on süvenevaks probleemiks vähemaktiivsete inimeste osakaal (Raudsepp 2007: 11-14). Ka “Rahvastiku tervise arengukava 2008-2020” (RTA) viiest eesmärgist kolm vajavad äramärkimist just koolieelses lasteasutuses. Rõhku on pandud laste tervisliku arengu tagamisele, tervislike eluviiside soodustamisele ning tervist toetava keskkonna kujundamisele (Terviseinfo 2011). Käesoleva uurimistöö uurimisprobleem on seega väikelaste kehaline aktiivsus ning selle mõju edasisele elukaarele. Varases eas tekkinud liikumisharjumused mõjutavad lapse kehalist arengut ning elukvaliteeti ka edaspidises elus (Seppel 2005: 5-7).

On väga oluline tegeleda laste liikumisoskuste arendamisega juba lapseas. Tuleks leida erinevaid võimalusi, millega pakkuda lastele positiivseid emotsioone liikumistegevustes, et neil säiliks ka edaspidi soov aktiivselt liikuda ning eelistada istuvale eluviisile rohkem aktiivset ja liikuvat elu. Mitmete allikate tuginedes võib väita, et loovus ning

mängulisus on tähtsad tegurid laste aktiivse eluviisi edendamisel. Sellest tulenevalt on uurimustöö teemaks “Liikumisõpetus koolieelses lasteasutuses tekstide ja muinasjuttude kaudu”. Bakalaureusetöö raames soovib autor uurida muinasjutu mõju lapse arengule, võimalusi muinasjutu lõimimiseks liikumisõpetusega, erinevate tekstide kasutamist liikumistegevustes ning selle mõju kasvava lapse arengule. Uurimustöö püüab vastuse anda küsimusele, kas ja kui palju liikumisõpetajad kasutavad muinasjuttu ja tekste liikumisõpetuses ning kas õpetajate arvamuse kohaselt köidab see laste tähelepanu, motiveerides lapsi seeläbi rohkem liikumistegevustes osalema.

Analüüsi käigus töötab autor läbi teemakohase eesti- ja võõrkeelse pedagoogilise kirjanduse. Pidades silmas asjaolu, et varasemalt selle teema kohta teaduslikud uuringud puuduvad, tugineb töö empiiriline analüüs peamiselt autori poolt läbiviidud küsimustikule. Andmed on kogutud ankeetküsimustikuga, mille üldkogumi moodustavad Ida-Virumaa liikumisõpetajad. Uurimustöö valim koosneb 49 Ida- Virumaa lasteasutuse liikumisõpetajast, kelle kontaktandmed on saadud Eesti kodanikuportaali (www.eesti.ee) kaudu.

Tulenevalt uurimustöö deduktiivsest uurimisstrateegiast on autor püstitanud kaks hüpoteesi:

Liikumisõpetajad kasutavad liikumisõpetuses muinasjuttu ja tekste.

Tekstide ja muinasjuttude kasutamine liikumisõpetuses köidab laste tähelepanu.

Bakalaureusetöö on jaotatud kolmeks: teooria, metoodika ja empiiriline analüüs. Töö teoreetiline raamistik annab ülevaate liikumisõpetuse teoreetilistest lähtekohtadest koolieelses lasteasutuses, liikumise tähtsusest koolieelses eas ning seda soodustavast keskkonnast, erinevatest tekstidest liikumistegevustes ning viimaks muinasjutust liikumisõpetuse osana, tuues välja ühe võimalusena lastejooga. Töö metoodika kirjeldab valimi moodustamist, andmekogumismeetodeid ning andmeanalüüsimetodeid. Tulenevalt andmekogumismeetodist on uurimustöö empiiriline analüüs koostatud kasutades statistilist andmeanalüüsi ehk kvantitatiivsete andmete tõlgendamist läbi kirjeldava statistika.

TEOREETILINE RAAMISTIK

1. LIIKUMISÕPETUS KOOLIEELSES LASTEASUTUSES

Liikumisvõimekus on laste füüsilise aktiivsuse alustala. Kui lapsed katsetavad ja omandavad nende arengutasemele sobivaid liikumisoskuseid, on tõenäosus, et nad jäävad füüsiliselt aktiivseteks veel paljudeks aastateks, suurem. Lastele tuleb tutvustada erinevaid võimalusi ja oskusi liikumistegevusteks ning kasutada selleks ka erinevat varustust. Pöörata tuleks rohkem tähelepanu laste harjutuste sooritusele ja vähem sellele, kui edukalt nad seda teevad. (Virgilio 2006: 20)

“Liikumisõpetuse üheks tähtsamaks eesmärgiks on positiivsete liikumiskogemuste loomine ning seda nii motoorses mõttes osavamatele kui ka vähem osavamatele lastele” (Karozen 2003: 12). Lapse kehalise aktiivsuse ja motoorika kvaliteetse arengu tagavad laste huvi ja aktiivsus, positiivne kogemus, harjutuste mängulisus ja mitmekesisus, harjutuste kordamine, täiustamine erinevate vahendite, võtete ja meetoditega, liikumistegevuste planeerimine päevakavasse (piisavalt liikumist, puhkust ja lõdvestust), sobiva ruumi ja spordiväljaku olemasolu, spordivahendid igale lapsele ning olulisel kohal on loomulikult liikumisõpetaja või rühmaõpetaja isiksus ja professionaalsus (Seppel 2005: 9-10).

Läbi mängulise tegevuse on võimalik õpetada oskusi, mitte võistluslikkust. Selle asemel, et hinnata lapse tegevuse sooritust heaks või halvaks, tuleb keskenduda erinevatele liigutustele ja liikumisviisidele. Oskustega seotud tegevused peaksid olema igapäevased, sealjuures peab õpetaja olema kannatlik, kui lapsed katsetavad mitmesuguseid arendavaid tegevusi.

1.1. Liikumise tähtsus koolieelses eas

Lapsepõlves ollakse kõige aktiivsemad - lastele meeldib liikuda. Just lapsepõlves tuleb enim tähelepanu pöörata laste arengule, mis kujundaks nende hoiakud edasiseks eluks ning tagaks hilisemas eas motiveerituse kehaliseks aktiivsuseks. (Karozen 2003: 21-22) Kui laps kohandub juba lapseeas passiivse eluviisiga, on hiljem seda raske muuta. Tänapäeva kiire ühiskond, kus lapse ellu on tungimas nutimaailm, rohkelt istuvat asendit ning enam

autoga liiklemist, ei edenda aktiivset eluviisi. Selline passiivsus soodustab keskkond on hakanud mõjutama laste tervist, mistõttu pole tänapäeval enam harv nähtus, et lasteaias on halva tervise või rühivigadega lapsi. Laste motoorika arengut soodustab enam vaba liikumine. (Karoven 2003: 25) Siinkohal on siiski oluline mõista, et liikumises ei saa näha üksnes motoorika ja kehaliste võimete arendajat. Liikumises avaldub lapse loovus ning annab talle positiivseid emotsioone. See tagab füüsiliselt nõrgematele ja vähemate liikumisoskustega lastele eduelamuse, läbi mille saavad ka nemad kogeda õnnestumisi. Laste loovusele tuleb leida ja anda võimalusi avaldumiseks, kuna see mõjutab lapse õpivõimalusi. (Seppel 1998: 10-11)

Lapseeas on üldfüüsiline, sotsiaalne, emotsionaalne ja vaimne areng seotud liikumistegevusega. Arenguvaldkonnad on omavahel seotud ning toetavad üksteist. Lapse liigutusoskused on aluseks kehalisele arengule ning kehatunnetus oskustele. Mida mitmekesisem on lapse liikumiskogemus lapseeas, seda tõenäolisem, et lapsel kujunevad seeläbi parem enesehinnang ning eduelamus. (Oja 2009: 108) Liikudes õpib laps oma keha tundma ja valitsema. Turnimine, jooksmine, roomamine, tasakaalu hoidmine, hüppamine, püüdmine, viskamine, tõmbamine, tõukamine – need on lapse uurimisretked oma keha võimaluste tundmaõppimiseks. (Palm 2005)

Lapsed, kes on alates varasest east kaasatud aktiivselt kehalistesse tegevustesse, omandavad hilisemaks sportlikuks tegevuseks vajalikke oskusi kergemalt, kuna neil on välja kujunenud võimete ja koordineerituse alus. (Lubans jt 2010) Liikumine mõjutab lapse minapildi ja eneseväärikustunde tugevnemist ning mõtlemisprotsesside arengut. Liikumisharjutuste abil saab piisavalt luua kasvatuslikke olukordi, mis suunavad lapse sotsiaalset ja emotsionaalset arengut. Kuna motoorika puhul on juhtijaks ajutegevus, siis võib eeldada, et laste mitmekesine ja mänguline liikumine arendab mõtlemist, tähelepanuvõimet ning mälu. Kvaliteetse motoorse liikumisega lastel on õpitegevuseks paremad eeldused. (Karoven 2003: 14-15)

1.2. Liikumisõpetuse eesmärgid ja sisu

Liikumisõpetuse esmaseks eesmärgiks on soodustada eelkõige lapse motoorset ja füüsilist arengut, läbi mille saab laps liikumisrõõmu ja naudingut. Iga liikumistegevus peaks

sisaldama laste omaloomingut ning fantaasiat, mis omakorda soodustaks lapse mõtlemise arengut ja säilitaks lapse innukuse liikumistegevustes. (Kons 2005: 21-22)

Valdkonna *Liikumine* (KELA RÕK 2008) õppe-ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps sooviks liikuda ning tunneks sellest rõõmu, suudaks oma tegevuse nimel sihipäraselt pingutada, tegutseks aktiivselt nii üksi kui rühmas, mõistaks kehalise aktiivsuse olulisust ning järgiks esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

Liikumisõpetuse sisuks (KELA RÕK 2008) koolieelses lasteasutuses on esmased kehalise kasvatusel alased teadmised, hügieen, põhiliikumisoskuste arendamine, liikumismängud, erinevad spordialad ning tants ja rütmika.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel (KELA RÕK 2008):

- arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, paindumus) kujunevad ja arenevad tegevuste regulaarsel kordamisel;
- rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega – jalgrattasõit, suusatamine, uisutamine, ujumine jms;
- peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: regulaarsel tegelemisel kehaliste harjutustega kujunevad positiivsed iseloomuomadused;
- suunatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslastega arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema; mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;
- mitmekesistatakse põhiliikumiste, koordineerimise, rühi, tasakaalu, liikumisvõime ja peenmotoorika (täpsus, näo- ja sõrmelihaste kontrollioskus) arendamist ja tagasiside andmist. (KELA RÕK 2008)

Õppe- ja kasvatustegevuse seob tervikuks lapse elust ja ümbritsevast keskkonnast tulenev temaatika. Valdkondade kaupa esitatud õppesisu ja -tegevuste loimimisel lähtutakse üldõpetuslikust põhimõttest. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel loimitakse järgmisi tegevusi: kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine,

vaatlemine, uurimine, võrdlemine, arvutamine ning mitmesugused liikumis-, muusika- ja kunstitegevused. (KELA RÕK 2008)

1.3. Liikumisõpetust soodustav keskkond

Õpikeskkond on lapse õppimise “promootor“. See ei tähenda üksnes füüsilist keskkonda, vaid lisaks ka erinevaid tegevusmeetodeid ning omavahelist suhtlust. Koolieelses eas lähtub keskkonna kujundamine lapse vanusest, arengutasemest, individuaalsustest ning kultuurilistest vajadustest. Täiskasvanu ülesanne on kujundada lapsele selline kasvu- ja õpikeskkond, milles lapsed tegutsevad omaalgatuslikult, õpivad seda, millest nad on huvitatud ning teevad seda kõike üheskoos. Oluline ei ole mitte niivõrd õpisisu kui tegutsemisvõimalused, mida keskkond lapsele pakub. (Hujala 2004: 100-103) Kuna laps teeb kõike loomulikult teel ning ei oska teadvustada oma tervise hoidmist, tuleb seda jälgida lapsega koos tegutseval täiskasvanul. (Palm 2005: 175)

Lapse arengu määravad kasvutingimused, seal hulgas mängimisvõimaluse olemasolu, tunnustus, lapsega tegelemine ning heade mängukaaslaste olemasolu. (Pähn 2005: 3) „Lastele meeldib õppimine, kui see käib läbi mängu“. (Hytönen 2000)

Ottawa Harta tervisedenduse arengus on välja toodud viis vajadust, millest kaks puudutavad koolieelset lasteasutust:

- tervist soodustava ja toetava keskkonna loomine,
- isiklike oskuste arendamine (Ottawa Hart 1986).

Selleks, et lapsel säiliks huvi kehalise aktiivsuse ja tervislike eluviiside vastu, tuleks liikumisõpetust õpetada nii, et laps mitte ainult ei rahulduks saavutatud tulemustega, vaid õpiks nautima ja mõnu tundma liikumistegevustest ning sellega kaasnevast enesekindlusest ja heaolust. (Kikas 2010: 388-401) Samuti on oluline ka erinevate õppe- ja kasvatustegevuste lõimimine liikumistegevustes, mis tunnistati liikumisõpetuse kasvavaks trendiks juba 30 aastat tagasi (Werner, Burton 1979; Kikas 2010: 401). Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) on ära märgitud, et õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel lõimitakse erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust.

Parimate tulemuste saavutamiseks tuleb õpitegevused kavandada lapse erinevatele tajumisvõimetele, kuna meelte ja mäluga seotud oskused jäävad kestma pikaks ajaks. (Daniels, Stafford 2004) Valikute võimalust liikumistegevustes peetakse kehalise aktiivsuse suurimaks motiveerijaks (Roemmich jt 2012).

Kehalised oskused, mida laps vajab füüsilistes tegevustes, võiksid olla õpitud läbi nii-öelda huumoriprisma. Selleks, et laps tunneks sportimisest mõnu, peaks võistluslik pool pigem tagaplaanile jääma (Palm 2005: 174). See annaks võimaluse ka liigutuosavuse poolest nõrgematele – tunda puhast naudingut ning rõõmu erinevatest liikumistegevustest, kuna valitakse tegevus, mis pakub ennekõike rõõmu ning millega laps hakkama saab. (Goldfield jt 2012; Harro 2001: 15)

Eelkooliealised lapsed võrdlevad oma harjutuse sooritust kaaslastega, püüdes seejärel harjutusi sooritada meisterlikult, mistõttu on harjutuste sooritamisel oluline täiskasvanu positiivne tagasiside. Kui laps saab positiivset tagasisidet oma tegevuste kohta, pakub see talle eduelamuse, mis omakorda loob eeldused edaspidiseks aktiivseks eluviisiks. (Timmons jt 2007: 131) Sellest tulenevalt võib väita, et lapseas on peamiseks liikumist soodustavateks teguriteks positiivne tagasiside, liikumiserõõm, huvi liikumistegevuste vastu, erinevate valikute võimalus, mängulisus, liikumisest saadav heaolu, erinevate valdkondade lõiming liikumistegevustega ning koostegutsemiserõõm.

1.4. Tekstide kasutamine liikumisõpetuses

Keel ja mäng on omavahel seotud. Ühelt poolt kõne areneb ja aktiveerub mängus. Teiselt poolt jällegi areneb mäng ise kõne mõjul. Loovuse arengus on mäng erakordse tähtsusega. (Kivi jt 2005: 156)

Lapsed naudivad lugude kuulamist. Tekstide kasutamine on ideaalseks sissejuhatuseks liikumisõpetuse tegevustele. Kui õpetajad tahavad meelitada laste tähelepanu, peavad nad kasutama motiveerivat tegevust jutustamise kaudu. Lapsed hakkavad nautima lastekirjandust juba varajasest east, kui õpetaja kasutab seda piisavalt. Läbi kirjanduse areneb lapsel keeleline, sotsiaalne ja kultuuriline teadlikkus. (Brumfit, Carter 1986: 18)

Selleks, et lapsed omandaksid liikumisoskusi, tuleb harjutusi korrata ning arvestada lapse ea ja arengutasemega. Harjutuste sooritamist on võimalik ilmestada liisusalmidega, luuletustega või lasteriimidega. Liikumismängud, matkimismängud või võimlemiskavad

saavad seeläbi mängulisema vormi. Lastel on võimalik liisusalme tegevuse ajal kaasa lugeda. Ka juhtmängijat on õiglasem valida läbi salmide, mis vähendab võimalust kellelgi ennast tõrjutuna tunda. Liisusalvide ja lasteriimide lugemine koos liigutustega arendab lapse koordineerimist, laiendab sõnavara, aitab lõõgastuda ja tõstab lapse tuju. (Jakobson, Talinurm 2009: 15) Laule ja salme võib kasutada erinevatel viisidel ja tegevuste erinevatel etappidel. Nad sobivad hästi soojendusharjutusteks, üleminekul ühelt tegevuselt teisele, laste tähelepanu köitmiseks ja tegevuste lõpetamiseks ning ka keele õpetamiseks. (Kikas 2008: 317)

Inimene õpib end väljendama sõnadega, kuid tegelikult saab kõnelda ka liikumise ja rütmi kaudu. Oluline on rahuldada laste liikumissoov, pakkudes erinevaid väljendusvõimalusi. Just rütm loob liikumisele turvalised raamid. Tähelepanu köidab sõnaline rütm, mis laseb kogu kehaga vorme luua. Tegevuste võtmesõnaks on mängulisus, läbi mille saavad lapsed end tunda loovate isikutena kuna neil on elav fantaasia ning erk kunstimeel. (Mellov 1999: 6) R. Pica (2007: 7, 72) on veendunud, et lapsed vajavad õppeprotsessides füüsiliselt aktiivset õpet ning lapsed peavad õppetöös kasutama erinevaid meeli. Pica arvates on tõhus lastekirjandust lõimida lastele kõige enam meeldiva tegevusega - liikumisega. Seoseid kirjaoskuse ja liikumise vahel näitab ka see, et mõlemad on side- ja eneseväljendusvahenditeks. Ta soovib anda lastele võimaluse kuulata rütmi keeles ja aktiivselt osaleda selle füüsilisel väljendusel. Näiteks koputades rütmiliselt luuletust ja riime, arendab see ajalist teadlikkust. (Minton 2003: 37)

Rütm on oluline komponent nii keeles kui liikumises. Kombineerides rütmilist liikumist kõne ja lauluga, antakse väikelastele eeldused mõtete arenguks. See kombinatsioon mõjutab lapse sisekõnet ja impulsi kontrolli, mis omakorda aitab kaasa keele arengule, enesejuhtimisele ja sotsiaalsetele oskustele. (Coulter 1995: 22)

Kõik, mida laps teeb ja kogeb, on talle arendava tähendusega. Arendamist vajavad kõik valdkonnad: lapse meeled, motoorika kui ka kõne. Nende ühendamise heaks võimaluseks on muusikalised ja liikumist hõlmavad tegevused. (Pullerits 2009: 85) Õpetajad võiksid oma töös lastega kasutada näpumänge, mis aitavad arendada:

- üldist koordineerimist ja peenmotoorikat;
- käe ja silma koordineerimist;

- võimet hoida õigesti kirjutusvahendit;
- suunamääramise oskust (vasak-parem, üles-alla);
- käe- ja silmamõõtu;
- liigutusmälu. (Kikas 2010)

Näpumängudel on oma kindel tempo ja rütm ning selle tunnetamine aitab lapsel mõista käe - silma - kõrva- keha koostööd, mis aitab arendada nii kõne kui ka kirjutamist. (Kikas 2010: 222) Kõne arendamisel ei tohiks ainult piirduda keele ja kõne valdkonnaga, vaid arendada seda kõikides tegevustes: mängudes, liikumistegevustes, muusikalistes tegevustes, riidesse panemisel, rühmaruumi koristamisel jne. Kõneareng tähendabki seda, et lapsele luuakse olukordi, kus ta kuuleb kõnet ja saab ise kaasa rääkida. (Hallap, Padrik 2008: 17-18)

Sõrme- ja laulumängude mängimine on seotud otseselt lapse peenmotoorikaga. Need arendavad lastel kõnearengut, käelist tegevust, sõnavara, tähelepanu ning mälu, lisaks arendavad need ka koordinatsiooni. Mängude eelis on, et neid mängu võib mängida erinevates asendites, sealhulgas seistes, istudes, kükitades või liikudes. Õpetaja suunab lapsi mängu valdama ning lapsed hakkavad seda matkides kordama. Sõrme- ja laulumängud on head abilised laste motiveerimisel liikumistegevustes, pakkudes neile koostegutsemisrõõmu. (Perv 2008: 28-29)

Lapse kõne arendamisele ja eneseväljendusoskusele aitavad kaasa ka liisusalvide lugemine. Sellest lähtuvalt on üheks abimaterjali osaks erinevad liisusalvid, mida on võimalik mängu- ja õpperajal lugeda. (Jakobson, Talinurm 2009: 15) Lapsega suheldes loovad liisusalvid emotsionaalse tausta. Liisusalme leidub erineva fooniga, nii ergutavaid kui ka rahustavaid. Osadele on loodud viis ning vajadusel on neid õpetajal võimalik ise viisistada. Liisusalvid, hüpituslaulud on lõbusad ning neid on põnev läbi mängida koos liigutustega: matkides hobuse sõitu, linnu lendu, koera jooksu jne. Kuna lood on enamasti lühikesed, siis jäävad need lastele kergesti meelde. (Vilu 2007: 4-5)

Rütmilised tekstid on lapsele kergemine kuuldav, seetõttu kasutatakse Karl-Eduard Söödi ning Ernst Enno loomingut kuulmist ning kõnet arendava vahendina. Antud autorite loomingut on edukalt kasutatud lastele ettelugemiseks (Leppik 2000: 32-33) Ühised

loovtegevused ja mängud, millesse saab lapsi huvi korral suunata, aitavad lastel luua uusi sõprussuhteid, arusaamu ning saada kogemusi. (Lauri 2014: 7)

Lastekirjandus (luuletused, näpumängud, sõrmemängud, rahvalaulud, muinasjutud jms) mõjutab last sellest hetkest peale, kui talle seda tutvustatakse. Õpetaja poeetiline kõne ja lastekirjandus loovad täiskasvanu ja lapse vahel tundelisema õhkkonna, pakkudes uusi muljeid. Keskkond innustab last aktiivseks liikumiseks, tekitades lapses rõõmutunde. (Mänd 2003: 18-19) Kasutades liikumistegevustes rohkem rütmilisi tekste ning luulelist kõnet, arendatakse sellega lastes kõnet, peenmotoorikat ning mälu. Samuti köidavad need laste tähelepanu, läbi mille on nad motiveeritumad ja tunnevad tegevustest rohkem rõõmu. Selleks, et liikumistegevusi pakkuda lastele mänguliselt ning loovalt, võib hõlpsasti kasutada lastekirjanduse tekste.

1.5. Liikumisõpetus muinasjuttude kaudu

Muinasjutu kuulamine või selle lugemine arendab lapse fantaasiat, mälu ja mõtlemist, luues väärtushinnanguid. Mida rohkem saab laps võimalusi fantaseerimiseks ja loovaks eneseväljenduseks, seda suurem on tema emotsionaalne ja kasvatuslik areng. Muinasjutud aitavad lapsel hakkama saada kurbuse, kaotuse ning pettumustega (Niinberg jt 2009: 176-181), samas saab ta tunda ka rõõmu ja eduelamust (Bettelheim 2007: 9-14). Lastel kasvab usk enesse ja oma võimetusse. Lapsel on võimalus läbi muinasjutu end samastada muinasjututegelasega, tunda samu emotsioone, mille kaudu õpitakse oma tundeid valdama. Sellele lisaks on muinasjutt ka hea sõnavara arendaja. (Niinberg jt 2009: 176-181)

Lapsed vajavad oma ellu mängu ja mängulisust. Lapseest saab alguse loomingulisus, aktiivsus, julgus ja usk endasse. Mida vabamalt lapsed end mänguruumis tunnevad, seda loovamad on nad ka edaspidises elus: areneb julgus end proovile panna, kartmatus eksida ja suutmine uskuda endasse. (Niinberg jt 2009: 179-180) Muinasjutud annavad lapsele võimaluse fantaseerimiseks, kuna lapse mõtlemine on ju animalistlik – nad arvavad, et kõik ümbritsev on elav (näiteks, kui vesi voolab, siis on ta elav). (Bettelheim 2007: 35-36) B. Lievegoed märgib, et lapse fantaasia on põhjaks, millelt saab hiljem hakata sotsiaalses ja tööelus arenema kreatiivsus. Kui laps sel perioodil ei fantaseeri ega unista, siis hilisemalt puuduvad tal ka suhete mitmekülgsus ning spontaansus. Kui aga lapsel on

võimalus fantaseerimiseks mängudes, siis tugevneb tema võime tulevikus oma tööd teha inimlikkuse ja täie kaasaelamisega. (Gustavson 2004: 56)

Kujutluse areng on mõtlemise arengus väga oluline tegur, kuuludes fantaasia arengu juurde. Lapsed, kes on lasteaias parimad mängijad ja kel on kõige aktiivsem fantaasia, kalduvad olema kujutlusterikkamad õpilased, kes ka loevad suure huviga. Enamasti kohanevad nad ka emotsionaalsemalt paremini. (Gustavson 2004: 68) “Muinasjuttude uurija Jakob Streit ütleb, et tänapäeval arvatakse õigusega, et lapsi on vaja värskes õhus kehaliselt tugevdada, peab aga ka teadvustama, et laps vajab ka sisemiselt tervet hingejõudu, sisemiste jõudude arendamist. Seda kõike võib rikkalikult leida muinasjutumaailmas. Sajandeid ja aastatuhandeid on see sisemise headuse kujundamise ja kasvatamise juures vaikselt mõjunud” (Gustavson 2004: 48). Ka Kapšuk (2009) on väitnud, et muinasjuttude kaasamine liikumistegevustesse aitab kaasa lapse motiveerimisele õppimisprotsessi käigus.

Peamisteks tegevusteks liikumisõpetuses koolieelses eas on põhiliikumiste kujundamine, liikumismängud, võimlemine, sportmängud, rütmika ja tants. Kõiki neid tegevusi soovitatakse integreerida ja mänguliselt läbi viia. (Oja 2008: 109) Läbi muinasjuttude on võimalik anda mängule muinasjutulisem foon. Lastele võiks öelda: „Selleks, et saaksime siseneda muinasjutumaailma, peame läbima võluväravad. Aga selleks peate täitma erinevaid ülesandeid“. Siinkohal on hea kasutada soojendavaid harjutusi, või kui lapsed on natuke ärevamad, lasta neil aktiivseid harjutusi sooritada. Õpetaja võib olla kostümeeritud ja kasutada abistavaid muinasjutulisi elemente. Iga liikumisvahend tegevustes saab mõneks ajaks muinasjutuliseks tegelaskujuks. Tõkked muutuvad mahalangenud puudeks, pallid kakukesteks, kes põgenevad rebase eest. Hüppenööriidest saavad ussikesed, langevari vikerkaareks jne. (Kapšuk 2009: 9-20)

Steineripedagoogikaga lasteasutustes kasutatakse palju jutte, muinasjutte ning luuletusi. Viiakse läbi eurütmiaunde, kus kõlavad meeleolu loovad ja aastaajale vastavad luuletused. Edasine toimub värssides või väikeste muinasjuttudega. Eurütmia on välja töötanud R. Steiner aastatel 1912-1914. Esmapilgul sarnaneb see tantsuga, tantsulise liikumisega. Õpetaja kõnet saadavad kogu aeg erinevad liikumised ja käte liigutused. Lapsed järgivad ja matkivad neid. Liigutused on kas väikesed või sooritatakse neid kogu kehaga. Liigutused pole juhuslikud, vaid on kooskõlas enam esiletulevate häälikutega

sõnades, mida õpetaja muinasjutuna, luuletusena või jutuna jutustab. Õpetaja kõne on rütmiline ning liigutused järgivad seda. Lapsed saavad end kujutada erinevate olenditena, näiteks päkapiku, vihma või lillena. Nad saavad hiilida, joosta, trampida, nii et tunni jooksul jõuab kogu keha läbi soojeneda. Eurütmia peab lapsele eelkõige rõõmu pakkuma, see aitab neil õppida valitsema keerulisi liigutusi ja oma keha. Eurütmia toetab ka kõne arengut. (Gustavson 2004: 46-47)

Liivaoja (2016) bakalaureusetöö „Õppe- ja muinasjuturada Võru lasteaiale Punamütsike kui vahend õppekasvatustööks 5-7 aastaste lastega“ toetub muinasjutule „Punamütsike“. Välja töötatud abimaterjalides leiab muinasjutu „Punamütsike“ teemal loodud vaatluspunkte, kus õpetaja jutustab lastele muinasjuttu, mängitakse erinevaid liikumismänge, kuulatakse teksti, täidetakse teisi huvitavaid ülesandeid ja liigutakse edasi punktist punkti. Liivaoja loodud muinasjuturada sai omaala ekspertidelt positiivse hinnangu ja on heaks näiteks, kuidas ühendada muinasjutt ja liikumisõpetus koolieelses lasteasutustes.

Raamatus „Maastikumäng kui õppevorm“ (Vihman 2016) on kirjeldatud maastikumängu kui aktiivõppemeetodit, mis võimaldab suunata õppeprotsessi ning tagab samaaegselt laste üldise aktiivsuse, uute teadmiste ja oskuste omandamise. Maastikumäng pakub rohkesti elamusi ja võimalusi kasutada oma loovust, isikupära, motiveerides ning tekitades entusiasmi. Raamatus pakub Vihman üheks maastikumänguks „*Muinasjutt hundiga*“. See on suurepärane näide, kuidas ühendada aktiivset liikumist muinasjutuga ning koos sellega motiveerida lapsi rohkem liikuma ning uusi teadmisi omandama.

1.6. Muinasjutt lastejoogas

Juba varajasest east oodatakse lastelt kõrgeid intellektuaalseid võimeid. Vähem tähelepanu pööratakse aga emotsionaalsele ning sotsiaalsele arengule, arvates, et see toimub iseenesest. Kui lapsel on vaimne tervis arenenud, siis loob see koolieas eeldused intellektuaalseks arenguks, läbi mille kujunevad usaldus ja enesetunnetus. (Meijel 2010)

Alates 1990. aastate algusest on lastevanemad, õpetajad ja hooldajad saanud üha teadlikumaks lastejooga kasutoovast mõjust. Sõna jooga tähendab ühtsust mõistuse ja keha vahel, mis loob isikliku tasakaalu ja harmooniatunde. Jooga on suurepärane füüsiline tegevus kahe- kuni kuueaastastele lastele, sest sel puudub võistluslikkus ning see rõhutab

eneseväljendamist läbi liikumise. Jooga parandab ka tähelepanuvõimet, keskendumisoskust ja keha teadlikkust. (Virgilio 2007: 191) Lastejooga toetab lapse vaimset ja füüsilist arengut. Lastejooga on erinevate harjutuste kogum, mis toetavad lapse emotsionaalset arengut. See pakub lapsele võimalust vaigistada oma energiatulva peas, õpetab konsentreeruma, arendab tahet ning distsiplineerib. Jooga avardab maailmatunnetust, kujundab väärtushinnanguid, treenib koordineerimist, tasakaalustab vaimu, kasvatab lastel elujõudu ja rõõmu. Tervis ei eksisteeri omaette, see ei ole muutumatu ega pidev. Tervis vajab elukestvat hoolt. (Meijel 2010)

Eestis on lastejooga maaletoojaks Kristel Paimla. Tema sõnul erinevad lastejooga tunnid täiskasvanute omast oluliselt, kuna seda saadab terve tunni vältel mäng ja lust. Tegevustes kasutatakse vajalikke vahendeid, nagu näiteks tekk, pleed, kaisuloom jne. Pärast tervitust ja mugava koha leidmist ringis järgneb õpetlik muinasjutu lugemine. Lugude jutustamise ajal võtavad lapsed sisse erinevaid jooga asendeid, matkitakse loomi, esemeid. Paimla sõnusi ergutab muinasjutu temaatikasse sisseelamine lapse fantaasiat, kujutlusvõimet ning harjutuste tegemine tekitab seeläbi lastes elevust ja rõõmu, lisaks tugevdab ning arendab püsivust ja keskendumisvõimet. Lugude jutustamine arendab intelligentsust, loovust, sest lugudesse sisseelamine ergutab lapse fantaasiat, kujutlusvõimet. Kuulates lugu, elab laps sisimas läbi aset leidvaid sündmusi ning kujutab neid visuaalselt ette, samastudes tegelastega. Muinasjutte saab väga edukalt kasutada ka kasvatusvahendina. Laste joogatunnid on lõbusad ja mängulised ning tagavad rõõmsa ja rahuloleva meele. (Paimla 2014: 70-76)

Marneta Viegas on 23 aastat praktiseerinud mediteerimist ja õpetanud seda nii täiskasvanutele kui ka lastele. Läbi muinasjuttude, lugude, liisusalmide ja luuletuste, näitab ta lastele, kuidas lõõgastada oma keha ja vaimu ja seda lõbusal viisil. Tema sõnul on lapsed muinasjuttudest kaasa haaratud, kuna need puudutavad midagi sügavat nende sees. Kui muuta armastatud muinasjutud lihtsateks kujutlusharjutusteks, annab lastele sellega võimaluse maitsta imepärasust, arendada nende loovust ja kujutlusvõimet. Marneta Viegase raamat "*Meelerahu muinasjutud*" sobivad hästi liikumistundide lõpetavaks osaks, kus laps läbi muinasjuttude suudab oma keha lõõgastada ja fantaasial lennata lasta. (Viegas 2015: 10-14) „Muinasjutt elab rütmilises pildiloomes, mis räägib lapse mõtlemisega otse, sisemiste piltide kaudu“ (Laxen 2002: 15).

2. UURIMUSTÖÖ METOODIKA

2.1. Uurimistöö eesmärk

Lõputöö eesmärk on välja selgitada, kas koolieelsete lasteasutuse liikumisõpetuses kasutatakse lastekirjanduse tekste (liisusalm, sõrmemängud, luuletused jne) ja muinasjutte ning kas õpetajate arvates köidab see laste tähelepanu liikumisõpetuses. Töö põhiülesandeks on välja selgitada, mil määral kasutatakse muinasjuttu ja tekste Ida-Virumaa koolieelsete lasteasutuste liikumisõpetuses.

Tulenevalt uurimustöö eesmärgist püstitas autor kaks hüpoteesi, millele empiiriline analüüs vastust otsib:

Liikumisõpetajad kasutavad muinasjuttu ja tekste liikumisõpetuses.

Tekstide ja muinasjuttude kasutamine liikumisõpetuses köidab laste tähelepanu.

2.2. Andmekogumismeetod ja andmeanalüüsimeetod

Uurimistöös on andmekogumismeetodina kasutatud poolstruktureeritud küsimustikku. Käesoleva uurimustöö uurimisstrateegia on kvantitatiivne lähtuvalt uurimustöö deduktiivsest lähenemisviisist, mis püüab leida hüpoteesidele tõestust statistilise andmeanalüüsiga. Liikumisõpetajatele suunatud küsitlusega kogutud andmestik annab ülevaate liikumisõpetajate hinnangutest muinasjuttude ja tekstide kasutamisest liikumisõpetuses ning selle mõjust laste tähelepanu köitmisel liikumistegevustes. Õpetajate küsitlus viidi läbi kahes keeles (eesti ja vene) ning see koosnes 20 küsimusest, millest 17 olid valikvastustega ning 3 avatud küsimused. Tagasi saadud küsitluste andmed analüüsiti ja kasutati andmete töötlemisel Microsoft Exceli programmi. Töö põhieesmärgiks ei olnud võrrelda eesti- ja vene keeles vastanud õpetajate erinevusi vastustes, kuid töö analüüsi käigus ilmnenesid osades vastustes erinevused, mida autor otsustas töös esile tuua. Kõik joonised on autori poolt koostatud.

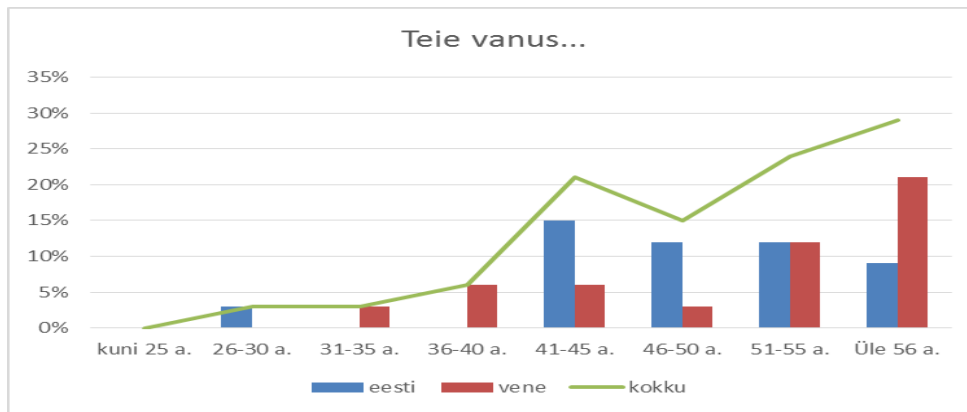
2.3. Valim

Ankeetküsitlus valmis veebipõhises keskkonnas *docs.google.com* programmis ning ankeedid saadeti Ida-Virumaa 49 koolieelsesesse lasteasutusse (lasteasutuste direktoritele elektronposti teel), palvega need liikumisõpetajatele edastada. Valimi koostamise aluseks oli

veebikeskkond *Eesti.ee*, kus on nimekiri Ida-Virumaa koolieelsetest lasteasutusest. Tagasisaadetud ankeete oli 34, neist 17 eesti keeles ja 17 vene keeles.

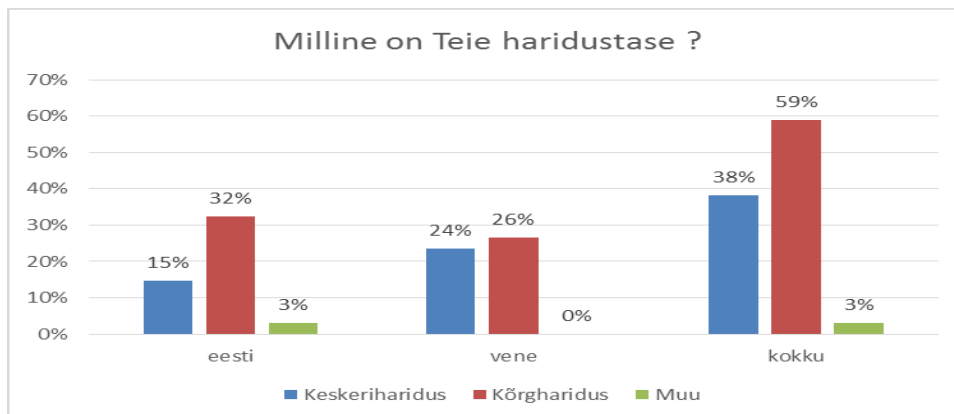
2.3.1. Urimuses osalenud õpetajate demograafiline ülevaade

Esimene joonis annab ülevaate vastanud õpetajate vanusest (vt joonis 1). Kõige rohkem vastajaid oli vanuses 56 või enam (10 inimest), samuti oli vastajate osatähtsus kõrge 51-55aastaste seas ning 41-45aastaste seas, kumbki vanuserühm moodustas vastajatest ligi neljandiku. Vastajate hulgas puudusid nooremate kui 25-aastaste vastused. Võrreldes eesti ja vene keelsete vastanute andmeid, on näha, et venekeelsete tegevõpetajate vanus on kõige kõrgem, 56 või enam aastat. Eesti keeles vastanute seas on kõrgeim näitaja 41-45 aastat.

Joonis 1. Õpetajate vanus, protsentides.

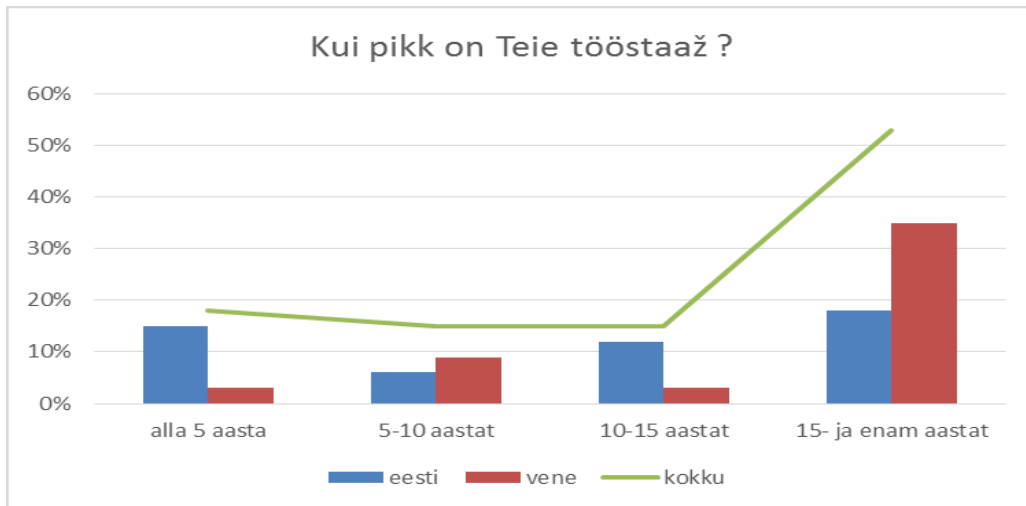
Teine joonis toob välja õpetajate haridustaseme (vt joonis 2). Keskeriharidus (13), kõrgharidus (20), muu (1). (Joonis 2).

Joonis 2. Õpetajate haridustase, protsentides.

Rohkem kui veerand vastanud õpetajatest ei oma kõrgharidust. 34 vastanust 59% õpetajatest omab kõrgharidust. Kui võrrelda vastanud õpetajate vastuseid, siis võib näha, et eesti keeles vastanud õpetajate haridustase on kõrgem.

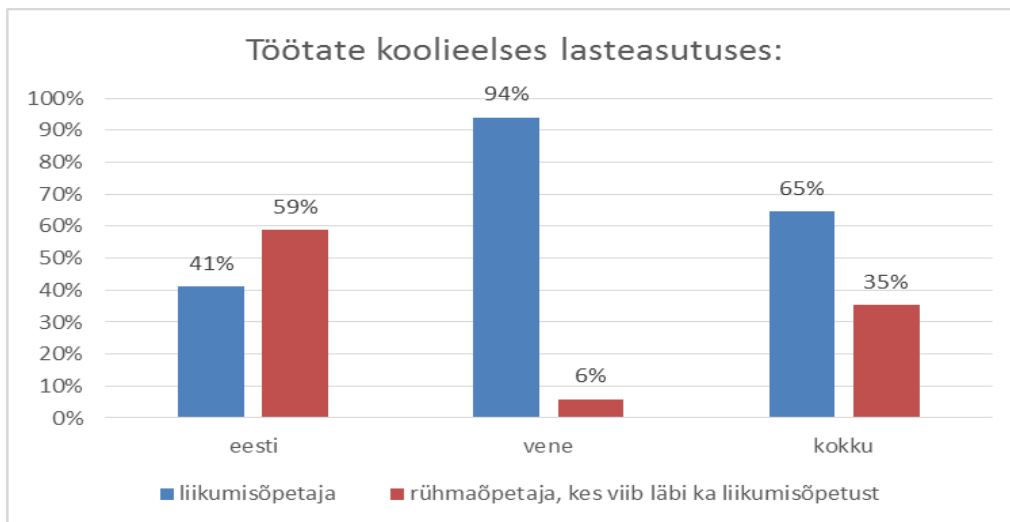
Kolmas joonis annab ülevaate õpetajate tööstaažist (vt joonis 3). Alla 5 aasta (18%), 5-10 aastat (15%), 10-15 aastat (15%), 15 ja enam aastat (53%).

Joonis 3. *Õpetajate tööstaaž, protsentides.*

Vastanuid oli kokku 34, nendest 18 õpetajat on töötanud juba üle 15 aasta. 16 õpetajat on töötanud 10 ja vähem aastaid. Ankeedi vastustest võib järeldada, et rohkem kui pooltel õpetajatest on pikaajaline tööstaaž. Enamuse pika staažiga õpetajatest moodustavad vene keeles vastanud õpetajad. Kui vaadata õpetajate vanust, siis on näha, et venekeelsete õpetajate vanus oli kõrgema näitajaga.

Neljas joonis annab ülevaate sellest, kas õpetaja töötab koolieelses lasteasutuses liikumisõpetajana või rühmaõpetajana, kes viib läbi ka liikumisõpetust (vt joonis 4). Liikumisõpetajana töötab 22, rühmaõpetajana, kes viib läbi ka liikumisõpetust 12.

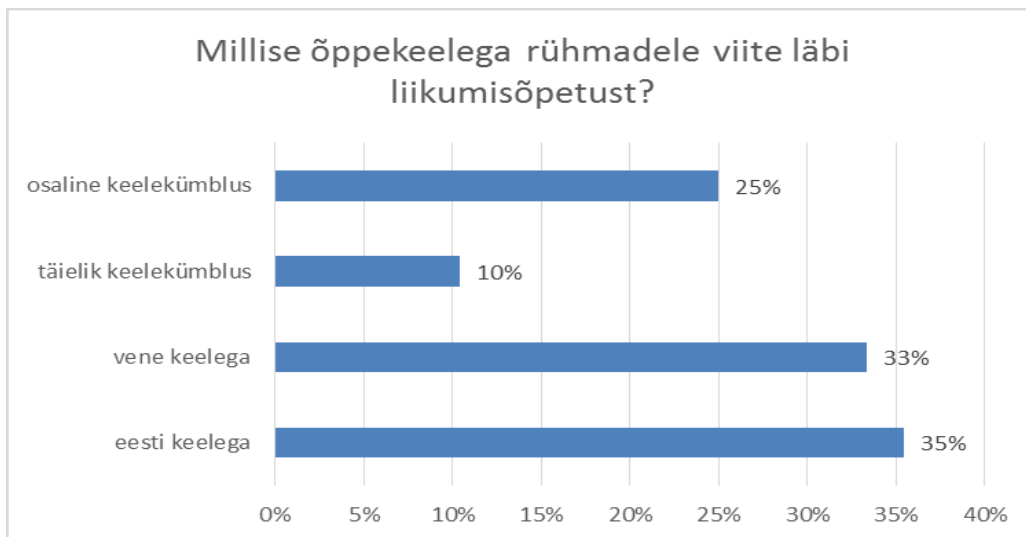
Joonis 4. *Õpetajate ametikoht, protsentides.*

Autori arvates on hea tõdeda, et lasteaedades on säilinud liikumisõpetajate ametikoht nii suurel hulgal. Valimi aluseks oli saada vastuseid õpetajatelt, kes tegelevad liikumisõpetusega koolieelsetes lasteasutustes. 35% vastanud õpetajatest viivad rühmaõpetajana läbi ka liikumisõpetust. Vastanud õpetajatest 65% töötab liikumisõpetajana, seega 22 lasteasutuses on säilinud liikumisõpetaja ametikoht. Võrreldes eesti- ja vene keeles vastanud õpetajate tulemusi, selgub, et venekeelsete õpetajate seas on pea poole rohkem liikumisõpetajaid. Eesti keeles vastanud õpetajate seas on rohkem rühmaõpetajaid, kes viivad läbi ka liikumisõpetust.

3. EMPIIRILINE ANALÜÜS

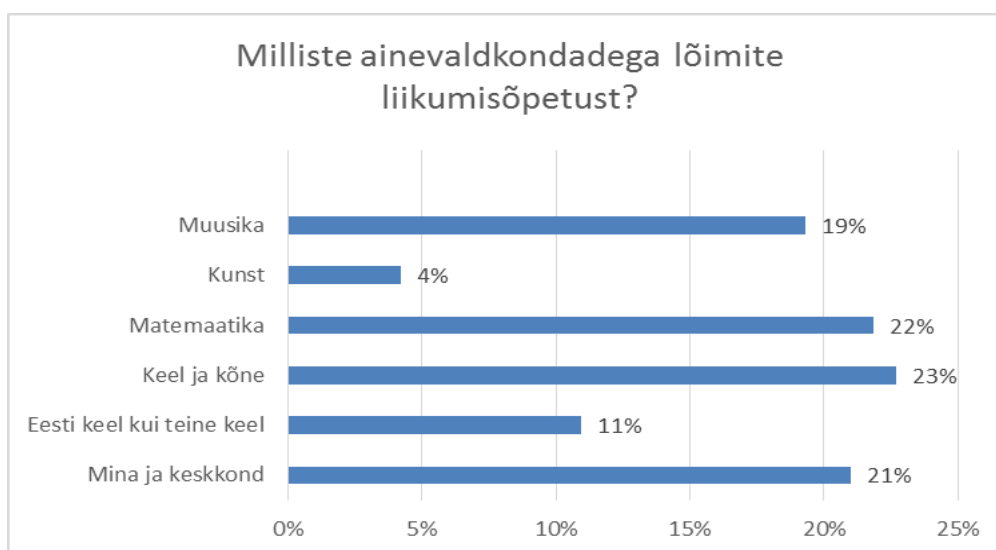
3.1. Muinasjuttude ja tekstide kasutamine liikumisõpetuses

Järgnev joonis annab ülevaate sellest, millise õppekeelega rühmadele liikumisõpetajad liikumisõpetust läbi viivad (vt joonis 5). Antud küsimuses võisid õpetajad valida mitme variandi seast. Liikumisõpetust viiakse läbi nelja erineva õppekeelega rühmadele, kusjuures need neli rühma jaotuvad laias laastus kolmeks – nii eesti kui vene keelega õpperühmad ning osalise keelekümbbluse rühmad, kus viiakse läbi liikumisõpetust, moodustavad igaüks ligikaudu kolmandiku, samas kui täieliku keelekümbbluse rühmad moodustavad vaid 10%.

Joonis 5. Rühma õppekeel, protsentides.

Joonis 6 annab ülevaate erinevate ainevaldkondade lõimimisest liikumisõpetusega. (vt joonis 6). See küsimus oli mitmese valikuga ehk valida sai kõik variandid. Kokku tehti valikuid 119 korral. Eesti keel kui teine keel märgiti ankeedis ära 13 korral, muusika 23, kunst 5, matemaatika 26, keel ja kõne 27 ning mina ja keskkond 25 korda. Populaarseimaks valikuks osutus keel ja kõne, mina ja keskkond ning matemaatika.

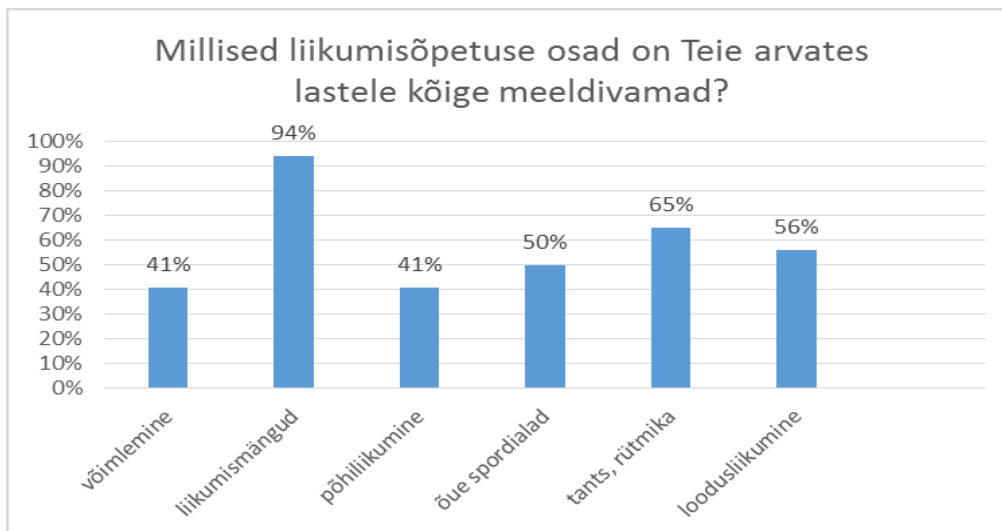

Joonis 6. Liikumisõpetuse lõiming ainevaldkondadega, protsentsides.

Läbi liikumise saab lastele õpetada kõiki aineid. Liikumisõpetust lõimitakse aktiivselt erinevate õppe-ja kasvatustöö valdkondadega. Keel ja kõne on enam lõimitav valdkond, vähemal määral lõimitakse liikumisõpetust kunsti valdkonnaga. Liikumisõpetusse kaasatakse matemaatika, muusika ning mina ja keskkonna valdkond. Läbi liikumise õpetatakse eesti keelt kui teist keelt.

Keeleõpe peab olema mänguline, vaheldusrikas ning lapsele huvitav. Oluline on keelt kuulata ja omandada praktiliste tegevuste käigus (liikumine, laulmine, mitmesugused üritused jne.) Keeleõpe on tulemuslikum, kui see on emotsionaalne ja haarab erinevaid meeli ning kui kasutatakse palju näitlikke vahendeid, miimikat, žeste, intonatsiooni, muusikat, rütmi. (Märka, Kuuspalu 2008: 54-55)

Joonisel 7 antakse ülevaade õpetajate arvamusest, millised liikumisõpetuse osad on lastele kõige meeldivamad (vt joonis 7). Sellele küsimusele võis valida mitu vastusevarianti. Kokku tehti valikuid 118 korda. Loodusliikumine märgiti valituks 19 korral, tants ja rütmika 22, õue spordialad 17, põhiliikumine 14, liikumismängud 32, võimlemine 14 korral.

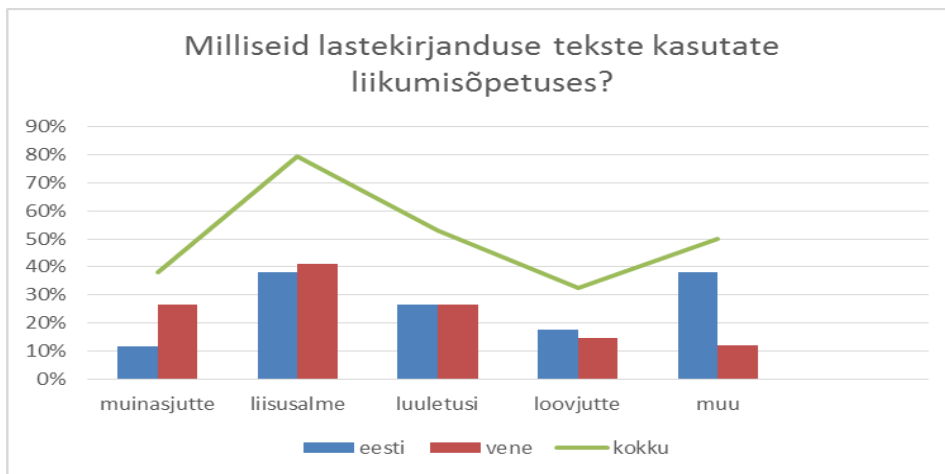
Joonis 7. Tegevused, mis lastele liikumisõpetuses enam meeldivad, protsentides.

Õpetajate arvates meeldivad lastele liikumisõpetuses kõige enam liikumismängud, mida on hea tõdeda, kuna liikumismängud arendavad lastel kiirust, osavust ja vastupidavust. Õpetajad arvavad, et lastele meeldivad kõige vähem võimlemine ja põhiliikumine. Samas on vajalik liikumistundides võimelda ja arendada põhiliigutuoskusi.

Käsiraamatus „Õppe ja kasvatustegevuse valdkonnad“ (2008) on ära märgitud, et peamisteks tegevusteks liikumisõpetuses koolieelses eas on põhiliikumise kujundamine, kehaliste võimete arendamine. Liikumisõpetuse sisu on lisaks sellele kindlad tegevused nagu võimlemine, sportmängud jne.

Siinkohal saab abiks võtta tekstid ja muinasjutud, et võimlemine ja põhiliigutustuskuste harjutamine ja arendamine lastele mängulisemaks ja meelepärasemaks muuta.

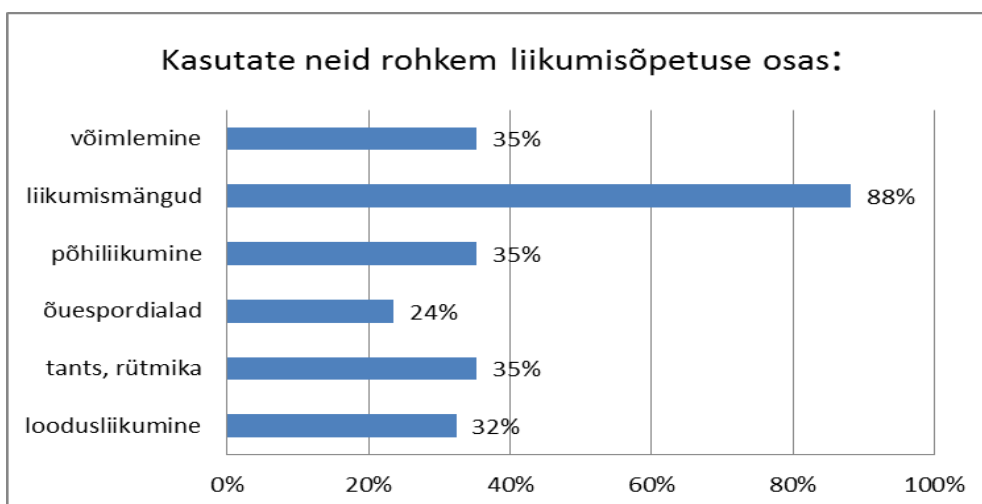
Joonisel 8 antakse koondülevaade sellest, milliseid lastekirjanduse tekste õpetajad liikumisõpetuses kasutavad (vt joonis 8). Muinasjutu kasutamist toodi välja 9 korral, liisusalme 14, luuletusi 18, loovjutte 11 ja muud 17 korral. Vene keeles vastanud õpetajad tõid muinasjutu kasutamist liikumisõpetuses rohkem välja. Kõrgeim näitaja oli eesti keeles vastanud õpetajate seas muus osas.

Joonis 8. *Tekstid liikumisõpetuses, protsentsides.*

Muinasjutte liikumistegevustes kasutavad õpetajad vähe, mis võib olla tingitud teemakohaste kogumike, materjalide puudumisest. Luuletusi, liisusalme kasutavad õpetajad tegevustes rohkem, mis annab neile võimaluse tegevusi mitmekesistada ja mängulisemalt lahendada. Muu all võisid õpetajad mõelda näiteks sõrmemänge, mis on samuti hea abivahend liikumistegevustes.

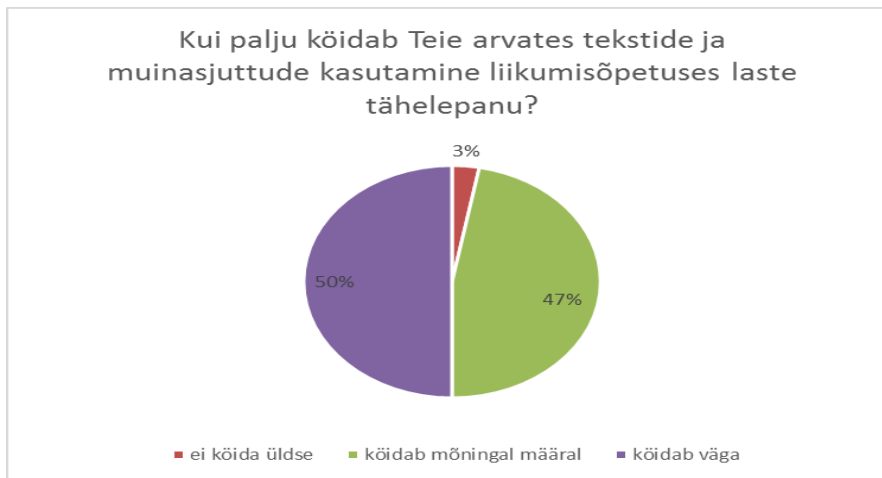
Järgnevalt antakse ülevaade sellest, millistes liikumistegevustes kasutavad õpetajad lastekirjanduse tekste (vt joonis 9). Õpetajad võisid valida mitmete vastuste seast. Lastekirjanduse tekstide kasutamist toodi välja loodusliikumisel 11 korda kõikidest vastustest, tantsus ja rütmikas 12, õue spordialades 8, põhiliikumises 12, liikumismängudes 30 ja võimlemisel 12 korral.

Joonis 9. *Liikumisõpetuse erinevates osades kasutatavad tekstid, protsentsides.*

Selgub, et kõige rohkem lastekirjanduse tekste kasutavad õpetajad liikumismängudes. Võib arvata, et sel puhul kasutatakse just liisusalme, et välja selgitada juhtmängijad või moodustatakse sel viisil võistkonnad. Vähem kasutatakse tekste teistes liikumisõpetuse osades, kus tegelikult saaks neid kõige hõlpsamini kasutada. Võib ainult järeldada, et õpetajatel puuduvad vastavad materjalid, näited lastekirjanduse lõimimisvõimalusest liikumisõpetusega.

Joonis 10 annab ülevaate õpetajate arvamusest, kui palju köidab lastekirjanduse tekstide kasutamine liikumisõpetuses laste tähelepanu (vt joonis 10). 17 õpetajat arvab, et lastekirjanduse kasutamine liikumisõpetuses köidab laste tähelepanu, 16 õpetajat arvab, et see köidab laste tähelepanu mõningal määral. Üks õpetajatest arvab, et see ei köida laste tähelepanu üldse.

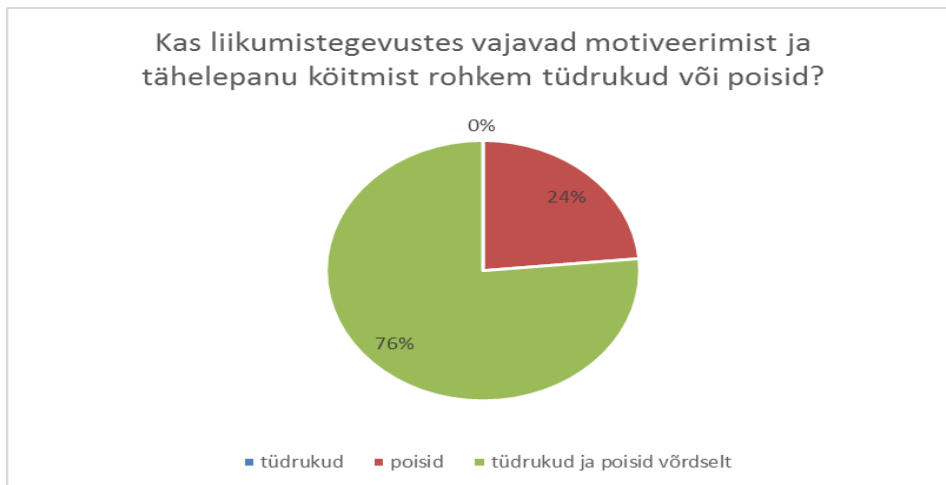

Joonis 10. Lastekirjandus köidab tähelepanu, protsentides.

Õpetajad leiavad, et lastekirjanduse erinevate tekstide kasutamine liikumisõpetuses köidab laste tähelepanu. Antud küsimuses ei täheldanud autor erinevusi eesti ja vene keelsete õpetajate vastuste seas.

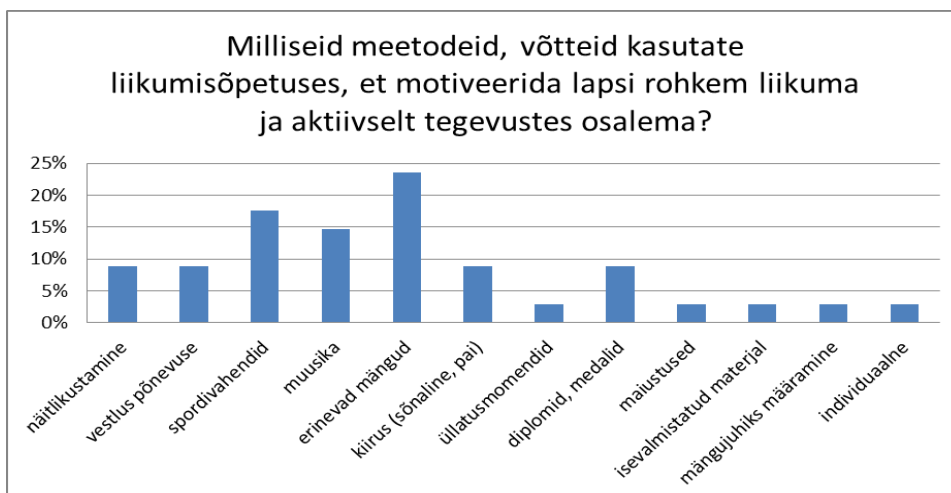
Lapsel kujuneb tähelepanu siis, kui täiskasvanu pakub lapsele uusi tegevusi ning suunab tema tähelepanu teatud vahendite abiga. Juhtides lapse tähelepanu, annavad täiskasvanud talle vahendid, mille abil saab laps oma tähelepanu juhtimisega ise hakkama (Mängude tund 2006). Õpetaja peaks kasutama just selliseid meetoodilisi võtteid, mis tekitaksid lastes huvi toimuva vastu ning ärataksid nende tähelepanu (Strebeleva 2010: 17).

Joonis 11 annab ülevaate sellest, kas õpetajate arvamuse kohaselt vajavad erinevate harjutuste sooritamisel enam motiveerimist, tähelepanu köitmist rohkem tüdrukud või poisid (vt joonis 11). 8 õpetajat arvab, et motiveerimist vajavad enam poisid, seevastu 26 õpetajat peab motiveerimise ja tähelepanu köitmist vajalikuks nii poistel kui ka tüdrukutel. Eraldi tüdrukuid ei toonud keegi välja.

Joonis 11. Soolisest erinevusest olenev motiveerimise vajadus, protsentsides.

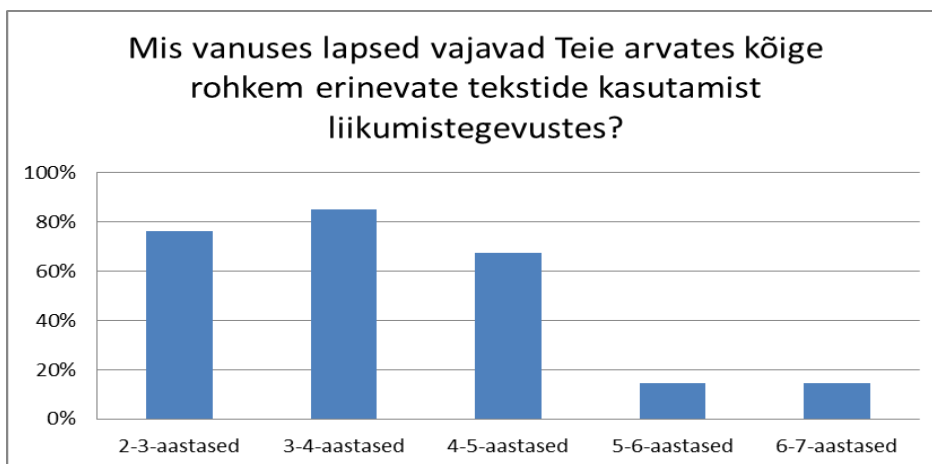
Uurimaks, milliste meetoditega õpetajad lapsi liikumisõpetuses motiveerivad, oli ankeedis järgnev küsimus: „Milliseid meetodeid, võtteid kasutate liikumisõpetuses, et motiveerida lapsi rohkem liikuma ja aktiivselt tegevustes osalema?“ (vt joonis 12). Kokku kasutas võimalust sellele küsimusele vastata 21 õpetajat 34 vastanust. 13 õpetajat jättis sellele küsimusele vastamata.

Joonis 12. Meetodid, võtted laste motiveerimisel liikumisõpetuses.

Enam kasutatavaks motiveerivaks liikumistegevusteks peetakse liikumismänge. Õpetajad peavad oluliseks kasutada liikumistegevustes erinevaid spordivahendeid, muusika saatel liikumist. Kindlasti nähakse motiveerimisallikana kiitmist, diplomeid ja medaleid. Välja toodi ka vestlust kui põnevuse tekitajat. Võib arvata, et siinkohal on mõeldud erinevate lastekirjanduse tekstide või loovjuttude kasutamist liikumisõpetuses. Ükski õpetaja ei toonud konkreetselt välja muinasjuttu ja erinevate tekstide kasutamist kui võimalust laste motiveerimisel liikumisõpetuses. Õpetajad on teadlikud muinasjuttude, tekstide kasutamise võimalikkusest liikumisõpetuses kui laste tähelepanu köitjast. Siiski ei kasuta õpetajad seda eriti laste tähelepanu köitmisel liikumistegevustes.

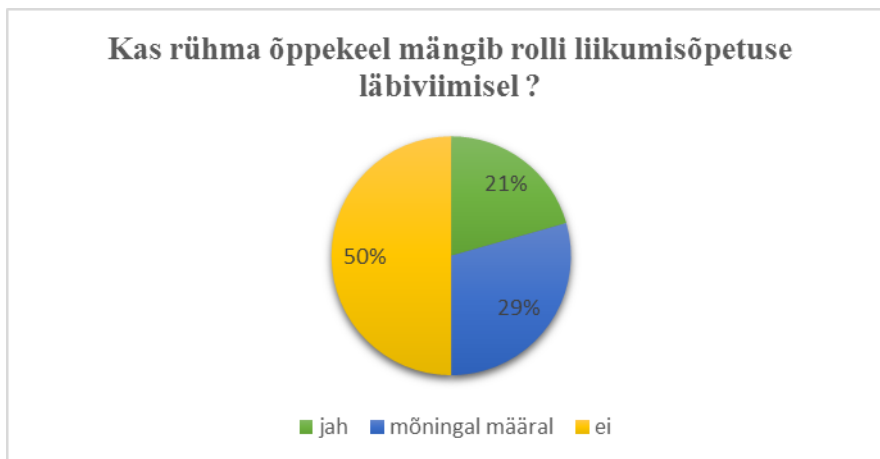
Joonis 13 annab ülevaate õpetajate arvamustest, millises vanuses lapsed vajavad nende arvates kõige rohkem erinevate lastekirjanduse tekstide kasutamist liikumistegevustes. Antud küsimuses võisid õpetajad valida mitmete vastuste seast. (vt joonis 13)

Joonis 13. *Tekstide kasutamise vajalikkus vanuseti, protsentides.*

Õpetajad leiavad, et lastekirjandust võiks lõimida liikumisõpetusega enamasti 2-5 aastastele lastele. Hüppeliselt langeb see näitaja 5-7 aastaste laste puhul. Lastekirjanduse lõimingu vajadus liikumisõpetusega väheneb õpetajate arvamus järgi järsult vanemate laste puhul. Võib eeldada, et vanemas eas laste liikumisõpetuses annavad õpetajad lastele konkreetsemaid sõnalisi seletusi, kaotades nii mängulisuse tundides.

Joonis 14 annab ülevaate sellest, kas rühma õppekeel mängib õpetajate jaoks rolli liikumisõpetuse läbiviimisel (vt joonis 14). 17 õpetajat vastas, et nende jaoks ei mängi rühma õppekeel tegevuste läbiviimisel mingit rolli, 10 õpetajat vastas, et mõningal määral. 7 õpetajat vastas, et rühma õppekeel mängib nende jaoks rolli tegevuste läbiviimisel.

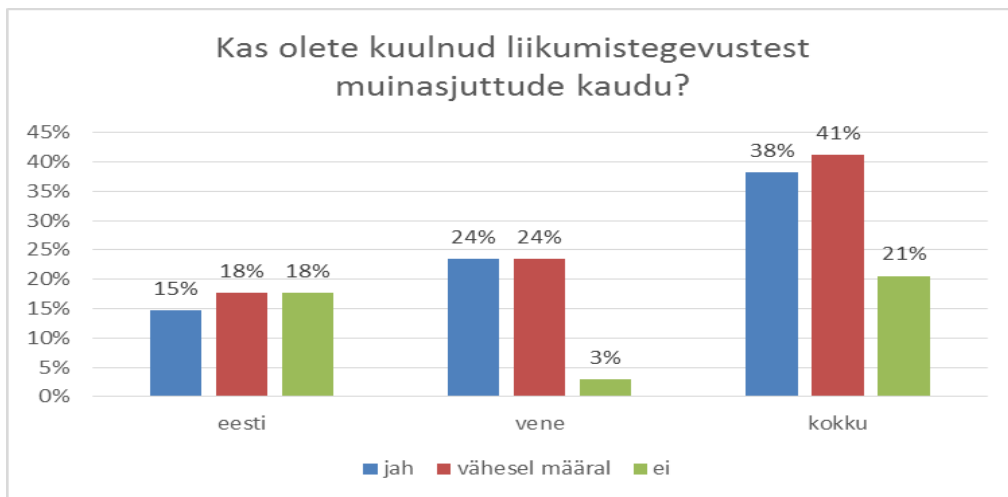
Joonis 14. Rühma õppekeel liikumisõpetuse läbiviimisel, protsentides.

Tulemustest selgub, et rühma õppekeel ei mängi enamuse õpetajate jaoks olulist rolli tegevuste läbiviimisel. Vastanud õpetajad annavad liikumisõpetust vene- ja eestikeelse õppekeelega rühmadele kui ka osalises- ja täielikus keelekümblusrühmades. Võib ainult eeldada, et õpetajad suudavad rääkida lastega vajadusel mõlemas keeles. Siiski mängib seitsme õpetaja jaoks tegevuste läbiviimisel rolli rühma õppekeel. Järgnevale küsimusele paluti vastust just nendelt õpetajatelt.

Et täpsustada, miks õpetaja vastas eelnevale küsimusele jah, esitati küsitluses järgnev küsimus: *Kui vastasite jah, siis miks? Eelnevale küsimusele vastas jaatavalt 7 õpetajat, vastuseid tuli kokku 7. Vastati muuhulgas::*

- *lapsed ei saa aru sihtkeelest.*
- *laps peab aru saama sihtkeelest, siis ta oskab õpetaja emotsioonidega kaasa mängida.*
- *kui tegevused viiakse läbi lapse emakeeles, siis on see produktiivsem.*
- *rühma õppekeel mängib olulist rolli tegevuste läbiviimisel (tegevuste ettevalmistamine on aeganõudvam).*

Joonis 15 annab ülevaate sellest, kui palju õpetajad on üldse kuulnud liikumistegevustest muinasjuttude kaudu (vt joonis 15). 13 õpetajat on kuulnud, et liikumistegevusi saab läbi viia muinasjuttude kaudu, 14 õpetajat teab sellest vähesel määral ja 7 õpetajat ei ole kuulnud sellest midagi.

Joonis 15. Õpetajate teadlikkus muinasjuttudest liikumisõpetuses, protsentides.

Erinevusena täheldas autor seda, et vene keeles vastanud õpetajad on rohkem kuulnud liikumistegevustest muinasjuttude kaudu. Eesti keeles vastanud õpetajate seas on pea poole rohkem õpetajaid, kes pole sellest kuulnud midagi.

Selgub, et õpetajad ei ole suuremas osas teadlikud muinasjuttude kasutamise võimalikkusest liikumisõpetuses. Lastekirjanduse tekste kasutatakse rohkem liisusalmide ja luuletuste kujul, kuid liikumistegevusi muinasjuttudega eriti ei lõimita. See võib olla tingitud sellest, et puuduvad vastavad materjalid, kogumikud ja sellelaadsed koolitused. Lastejooga, mis on heaks näiteks sellest, kuidas mänguliselt lõimida muinasjuttu ja liikumist, on rohkem levinud ringidena huvikoolides, lasteaedades. Eraldi koolitusena liikumisõpetajatele seda ei pakuta.

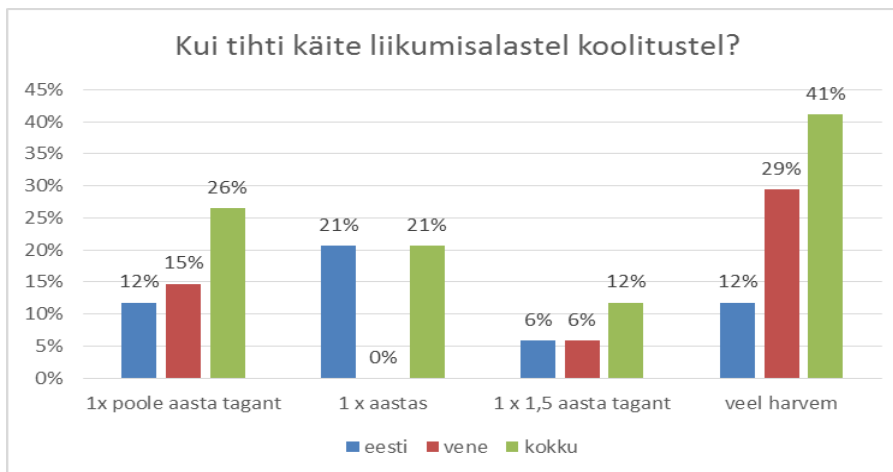
Järgnevas küsimuses paluti õpetajatel, kes on kuulnud liikumistegevustest muinasjuttude kaudu, tuua välja mõtted, mida nad sellest arvavad? Eelnevalt vastanud 13 õpetajat, kes on kuulnud liikumistegevustest muinasjuttude kaudu, tõid välja järgnevad mõtted: *Liikumistegevus muinasjuttude kaudu õpetab last olema tähelepanelik, sõbralik. Õpetab lapsel tegema vahet heal ja halval käitumisel. Muinasjuttude kaudu saab laps liikuda läbi mängulise tegevuse ning see on värskendav rutiinile. Seda peetakse õpetajate poolt vajalikuks ning arvatakse, et lastel on seeläbi huvitavam ja põnevam. Samuti võimaldaks see loomingulisust, arendab mälu ja kujutlusvõimet. Mõjub positiivselt enesetundele harjutuste sooritamisel ning lastel on huvitavam. Liikumisõpetus muinasjuttude kaudu aitab lastel harjutusi huvitavalt sooritada ning samas ka muinasjuttu meelde jätta. Kui*

tegevustes on süžee, on lapsed tähelepanelikumad, neil on huvitav, nad tunnevad end muinasjutu kangelasena. Muinasjuttude abil saab tegevusi loominguliselt läbi viia.

Õpetajate arvamuse kohaselt on muinasjuttude kasutamine liikumisõpetuses heaks võimaluseks, kuidas muuta tegevusi laste jaoks mängulisemaks, põnevamaks ja huvitavamaks. Leitakse, et muinasjuttude kaudu saab lastele õpetada loomingulisust, sõbralikku käitumist. Muinasjutt aitab arendada lastel mälu, kujutlusvõimet. Leitakse, et kui liikumisõpetuse tegevustes on süžee, siis lastel on huvitavam. Lapsed on rohkem motiveeritud harjutuste sooritamisel ning see aitab tegevusi loominguliselt läbi viia. Samas arvatakse, et tegevused muinasjuttude kaudu sobivad rohkem väiksematele lastele. Õpetajad on teadlikud, kuid samas kasutavad nad muinasjutte ja tekste tegevustes vähe.

3.2. Liikumisõpetajate osalemine täiendkoolitustel

Joonis 16 annab ülevaate sellest, kui tihti õpetajad käivad liikumisalastel koolitustel (vt joonis 16). 26% kõikidest vastanud õpetajatest käib liikumisalastel koolitustel 1 kord poole aasta tagant, 21% üks kord aastas, 12% neist külastab koolitusi 1 kord 1,5 aasta tagant ja 41% vastanutest käib koolitustel veel harvem.

Joonis 16. *Õpetajate osalemine koolitustel, protsentides.*

Selgub, et liikumisalaseid koolitusi külastavad liikumisõpetajad pigem harva. See võib olla tingitud sellest, et liikumisalaseid koolitusi pakutakse lihtsalt vähe või puudub nende vastu huvi. Eesti keeles vastanute seas on koolituste külastatavus tihedam.

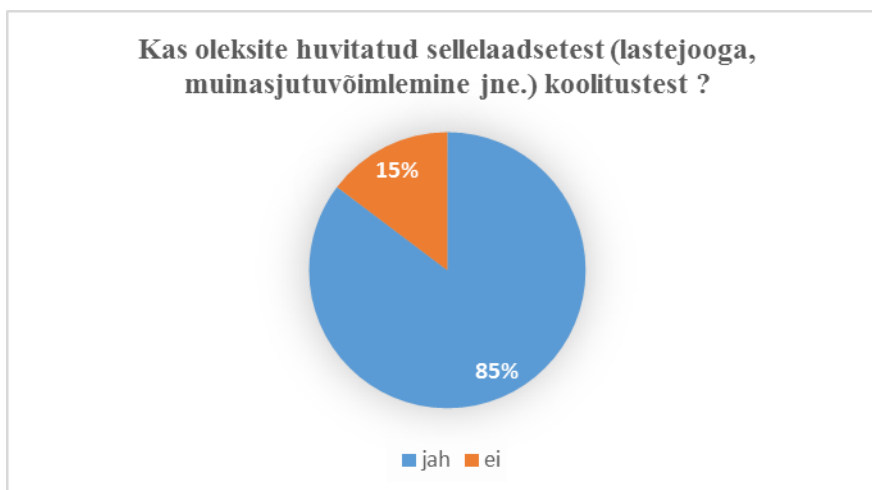
Joonisest 17 selgub, kas õpetajad saavad piisavalt uusi ideid liikumisõpetuse mitmekesistamiseks (vt joonis 17). Vastanutest 17 õpetajat saavad piisavalt uusi ideid koolitustelt ja 17 õpetajat vastuist ei saa.

Joonis 17. Uued ideed koolitustel, protsentides.

Vastused jagunevad pooleks. Liikumisalastel koolitustel käiakse vähe. Võib olla käiakse koolitustel vähem ka sellepärast, et uusi ideid ei saada piisavalt.

Joonisel 18 selgub, kas õpetajad on huvitatud koolitustest, kus nad saaksid teadmisi, ideid muinasjuttude ja tekstide lõimimiseks liikumisõpetusse (lastejooga, muinasjutuline võimlemine jne.). (vt joonis 18).

Joonis 18. Õpetajate koolitussoov, protsentides.

Vastustest selgub, et õpetajad soovivad sellelaadseid koolitusi, kust nad saaksid uusi ideid, teadmisi, kuidas ühendada muinasjutt ja tekstid liikumisõpetusega.

KOKKUVÕTE

Koolieelse lasteasutuse õppe-ja kasvatustegevusi viiakse läbi põhimõttel, mis toetab lapse tervise hoidmist ja edendamist, lapse loovust ning tegevuste läbiviimist läbi mängu. Õppe-ja kasvatustegevus toetab lapse kehalist, vaimset, emotsionaalset kui ka sotsiaalset arengut. Oluline on lapse arenguks soodsa keskkonna loomine ning lapsele eduelamuse tagamine. Laps peab tegevustest eelkõige rõõmu tundma. Liikumisõpetuse esmaseks eesmärgiks on see, et laps tahab liikuda ja ta tunneb sellest rõõmu. Õpetada on vaja oskusi ja mitte niipalju sooritusi. Lapsele tuleks pakkuda erinevaid liikumisviise, mängulist tegevust ja vähem võistluslikkust. Et lapsed tahaksid liikuda ning viiksid selle tahte ka edaspidisesse ellu, siis tuleb just koolieelses eas luua lapsele liikumiseks soodne keskkond ning soov liikumiseks. Lapsed vajavad positiivset tagasisidet, liikumisrõõmu, huvi liikumistegevuse vastu, erinevaid valikuvõimalusi ja mängulisust tegevustes.

Liikumisõpetuses on liikumistegevustes headeks abivahenditeks erinevad spordivahendid, mitmekesised tegevused. Laste tähelepanu köidab ja motiveerib liikumistegevustes ka erinevad lastekirjanduse tekstid ja muinasjutud. Keel ja mäng on omavahel seotud. Keel aktiveerub mängus ja vastupidiselt areneb ka mäng kõne mõjul. Erinevaid tegevusi liikumisõpetuses saab ilmentada liisusalmidega, luuletustega, sõrmemängudega ja muinasjuttudega. Tekstid liikumisõpetuses loovad uusi muljeid, loovad eeldused lapse mõtete arenguks ning annavad võimaluse lapsele sõnalise rütmi järgi kehalisi vorme luua. Muinasjutt arendab lastel fantaasiat, loob emotsioone, arendab sisemisi jõude ning pakub ohtralt võimalusi ilmentamiseks liikumisõpetust ja äratav laste tähelepanu. Liikumistegevused muinasjuttude, tekstide kaudu arendavad lastes püsivust ja keskendumisvõimet.

Käesoleva uurimistöö eesmärk oli välja selgitada, kas liikumisõpetajad kasutavad tekste ja muinasjuttu liikumisõpetuses ning selgitada välja õpetajate hinnangud sellele, kas tekstide ja muinasjuttude kasutamine liikumistegevustes köidab laste tähelepanu ja seeläbi suunab neid aktiivsemalt liikumistegevustes osalema. Selleks püstitas autor töö alguses kaks hüpoteesi:

Liikumisõpetajad kasutavad muinasjuttu ja tekste liikumisõpetuses.

Tekstide ja muinasjuttude kasutamine liikumisõpetuses köidab laste tähelepanu.

Töös püstitatud hüpoteesid leidsid osalist kinnitust. Empiirilisele analüüsile tuginedes võib väita, et liikumisõpetajad on teadlikud tekstide ja muinasjuttude kasutamise võimalikkusest liikumisõpetuses, kuigi kasutavad neid liikumistegevustes vähe. Õpetajad leiavad, et tekste ja muinasjutte võiks kasutada liikumisõpetuses pigem väiksemate laste puhul. Õpetajate arvamuse kohaselt oleks see heaks heaks võimaluseks, et köita laste tähelepanu liikumisõpetuses ning ilmestada ja mitmekesistada seeläbi liikumistegevusi.

Uurimistöö empiirilise analüüsi peamisteks järeldusteks on see, et õpetajad on teadlikud muinasjuttude ja tekstide lõimimise võimalikkusest liikumisõpetusega, kuid kasutavad seda oma tegevustes pigem vähe. Õpetajad kasutavad tekste rohkem liikumismängudes ja seda luuletuste ja liisusalmide näöl. Õpetajate arvamuse kohaselt köidab tekstide ja muinasjuttude kasutamine liikumistegevustes laste tähelepanu, kuid arvatakse ka, et see sobiks pigem väiksematele lastele. Selgus, et õpetajate arvamuse järgi meeldib lastele liikumisõpetuses kõige vähem põhiliikumine ja võimlemine. Siinkohal oleks heaks abivahendiks tekstid ja muinasjutud, et motiveerida lapsi rohkem võimlema. Üle poolte õpetajatest ei ole või on vähesel määral kuulnud liikumisest muinasjuttude kaudu, kuid peavad seda heaks võimaluseks, kuidas liikumistegevusi laste jaoks mängulisemaks, põnevamaks ning huvitavamaks muuta. Teadlikumad sellest on vene keeles vastanud õpetajad. Samuti selgus, et liikumisõpetajad külastavad liikumisalaseid koolitusi vähe ja uusi ideid ei saada piisavalt. 34 vastanud liikumisõpetajast 26 oleksid huvitatud sellistest koolitustest nagu lastejooga, muinasjutuvõimlemine.

Uurimistulemuste põhjal soovitab autor korraldada Ida- Virumaa liikumisõpetajatele lastejooga koolitusi, kuna see oleks heaks näiteks liikumisõpetusse muinasjutu ja tekstide lõimimisel. Kuivõrd käesolev teema on empiiriliselt vähe uuritud, vajab valdkond kindlasti edasisi analüüsi.

SUMMARY

The general goal of pre-schools is to provide a comprehensive and consistent education. This kind of education supports child's physical, mental, social and emotional development which will result in healthy and positive self-image. Children will understand better the environment around them, they understand ethical behaviour and have the ability to be more proactive.

Teaching and educational activities are carried out in the principle which maintain child's health, creativity and support the activities carried out through games. It is important to create a favorable environment to give children the experience of success - child must feel joy. The main goal of movement education is to promote active lifestyle through joy. It is necessary to teach skills and not to focus on the success of performance. Children should be provided with active exercises, playful activities and less competitive games. Safe environment motivates children to be more active, because they need positive feedback, and options for playful activities.

In movement education different sports equipment and various activities could be considered as good tools. But fairy tales and children's books could be considered as important as physical equipment. The language and games are linked between each other; speaking activates during the games and vice versa. Activities in movement education could be illustrated by so called "liisusalmid", poems, finger games or fairy tales. Texts give new impressions and prerequisites for the development of thoughts and ideas and also give the opportunity to make physical impressions with the help of verbal rhythm. Fairy tales help to develop fantasy, create emotions, develop inner strength and give plenty of opportunities to illustrate movement education. Movement education through texts improve stability and concentration.

Hence the main goal of this thesis is to examine whether teachers of movement education use texts and fairy tales in their teaching methodologies and to what extent that has influence on children's motivation to be more active. Resulting from the main problem, two hypothesis' of the thesis are::

Movement education teachers use fairy tales and texts in movement education.

Using fairy tales and texts in movement education helps to get the attention of children.

The hypothesis' that were made were confirmed. As a result of the analysis, it turns out that movement education teachers are aware of the possibility to use texts and fairy tales in movement education, however they use it rather little. Teachers find that texts and fairy tales could be used more on smaller children. Teachers find that this could be a great opportunity to get children's attention and to diversify activities.

The main conclusions of this thesis are that the teachers are aware of the possibilities of using and integrating fairy tales and texts into movement education, but use it too little. Teachers use texts in the form of poems and „liisusalmid“ more on movement games. According to the opinion of teachers texts and fairy tales get the childrens attention effectively but they consider texts and fairy tales more appropriate for smaller children.

According to the movement education teachers children like the less main movement and gymnastics. This would be great opportunity for texts and fairy tales. More than half of the teachers have not or have in small extent heard about movement education through fairy tales but consider it as a great opportunity to make activities more playful, interesting and exciting for children. However, teachers visit trainings in movement rarely. About half of the teachers don't get any new ideas from trainings in movement. 26 out of 34 respondents are interested in these kind of trainings (children's yoga, fairy-tale-gymnastics).

Considering the results of the analysis the author of the thesis recommends for movement education teachers to get more trainings on childrens' yoga to integrate more interactive methods to the movement education. Since the topic is little studied, the field needs definitely more advanced research.

KIRJANDUS

- Bettelheim, B. 2007. *Muinasjuttude võlujõud. Muinasjuttude tähtsus ja tähendus*. Tartu: AS Atlex.
- Brumfit, C., R. Carter 1986. *Literature and Language Teaching*. Oxford: Oxford. U. P
- Cheatum, B., A. Hammond 2000. *Physical Activities for Improving Children's Learning and Behaviour*. United States of America: Human Kinetics.
(viimati vaadatud 19.04.2017) lühendatud link <http://bit.ly/2pJeWEN>
- Coulter, D. 1995. Music and the making of the mind. *Early Childhood Connections: The Journal of Music- and Movement-Based Learning* 1: 22–26.
- Daniels, E., K. Stafford 2004. *Erivajadusega laste kaasamine*. Tartu: Hea Algus OÜ Tartumaa Trükikoda.
- Goldfield, G.S., A. Harvey, K. Grattan, K.B. Adamo 2012. *Physical Activity Promotion in the Preschool Years: A Critical Period to Intervene. International Journal of Environmental Research and Public Health*, 1326-1342. <http://www.mdpi.com/1660-4601/9/4/1326/htm> (viimati vaadatud 19.04.2017)
- Gustavson, M. 2004. *Laste aeg - laste aed: alternatiivsed võimalused pedagoogikas: abimaterjal lasteaiaõpetajatele ja lapsevanematele*. (Toim Piibar): Tallinna Raamatutrükikoda
- Hallap, M., M. Padrik 2008. *Lapse kõne arendamine. Praktilisi soovitusi kõnelise suhtlemise kujundamisel*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Harro, M. 2001. *Laste ja noorukite kehalise aktiivsuse ning kehalise võimekuse mõõtmise käsiraamat*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Harro, M., L. Oja 2001. *Kehalise võimekuse testimine eelkooli- ja nooremas koolieas*. Tartu.
- Hujala, E 2004. Uuenev alusharidus. *Kuueaastase lapse õppimisest. Kuueaastane laps lasteaias*. Eelõpetus alushariduse osana. Tallinn: AS Kirjastus Ilo
- Hytönen, J. 1999. *Lapsekeskne kasvatus*. Tallinn: TPÜ Kirjastus

- Jakobson, T., M. Talinurm (Koost) 2009. *Liisusalmid ja lasteriimid: liisusalmide ja lasteriimide kasutusvõimalused lasteaia õppe- ja kasvatustegevuses*. Tallinn: Kirjastus Ilo.
- Каршук, О = Капчук О 2009. *Изотерапия и сказкотерапия*. Ростов н/Д: Феникс
- Karoven, P. 2003. *Liikumisrõõm*. Tallinn: AS Ilo Kirjastus.
- Kera, S. 2004. *Üheskoos teel*. Tallinn: Ilo.
- Kikas, E. 2008. *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas*. Tartu: TÜ Kirjastus.
- Kikas, E. 2010. *Tunnetusprotsessid ja nende arengulised iseärasused*. E. Kikas (Toim), *Õppimine ja õpetamine esimeses ja teises kooliastmes* (388-401). Tartu: Tartu Haridus- ja Teadusministeerium.
- Kivi, L., H. Sarapuu 2005. *Laps ja lasteaed*. Tartu: AS Atlex
- Kons, A. 2005. *Tea ja toimeta. Õpetajalt õpetajale liikumisest*. Tallinn: AS Kirjastus Ilo.
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava. 2008 <https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772> (viimati vaadatud 19.04.2017)
- Kuuspalu, K., M. Märkna 2008. *Eesti keel kui teine keel*. E. Kulderknup (Toim) *Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad. Riiklik Eksami ja Kvalifikatsioonikeskus* (lk 52-64). Tartu: Kirjastus Studium.
- Kulderknup, E. 2009. *Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad*. Riiklik Eksami ja Kvalifikatsioonikeskus. Tartu: Kirjastus Studium.
- Kuusik, M. 1998. *Hea rüht igale lapsele*. Võru: AS Võru Täht.
- Lauri, J. 2014. *Laste päev täis rahvajutte: rahvajutud koolieelse lasteasutuse mitmekultuurilises rühmas*. Rakvere: Tallinna Ülikooli Rakvere Kolledž.
- Laxen, U. 2005. *Laul, mis leidis sõnad. Mängu kaudu sisemise vabaduseni*. Tallinn: Ilo
- Leppik, P. 2000. *Lapse arendamine ja õpetamise probleeme koolis*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Liivaoja, M. 2016. *Õppe- ja muinasjuturada Võru lasteaiale Punamütsike kui vahend õppekasvatustööks 5- 7 aastaste lastega*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.

- Lubans, D. R., P. Morgan, D. Cliff, L. Barnett, A. Okely 2010. *Fundamental movement skills* in children and adolescents. Review of associated health benefits. *Sports Medicine*, 40,1019-1035. <http://ro.uow.edu.au/edupapers/514/> (viimati vaadatud 19.04.2017)
- Martin, A. 2005. *Mõtisklusi liikumisest ja liikumisõpetaja osast lasteaias*. Kons, A (Toim) *Liikumisest õpetajalt õpetajale*. Tallinn: Kirjastus Ilo
- Maser, M., L. Varava 2003. *Tervisedendus lasteaias*. Tervise Arengu Instituut.
- Meijel. K.-L. 2010. *Laste jooga – abinõu laste stressi ennetamiseks*. <http://www.teatoimeta.ee/uus/2010/08/10/laste-jooga-abinou-lastestressi-ennetamiseks/> (viimati vaadatud 19.04.2017).
- Mellov, Z. 1999. *Rütmika- loov liikumine*. Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoda.
- Minton, S. 2003. *Using movement to teach academics: An outline for success*. Journal of Physical Education, Recreation & Dance 74 (2): 36–40.
- Mänd, M. 2003. *Lasteaiaõpetaja käsiraamat. Õppe- ja kasvatustööst kuni kolmeaastaste lastega*. Tallinn: REKK.
- Mängude tund. *Vaimseid võimeid arendavad mängud* 2006. Tallinn: Audentese Erakool.
- Niinberg, T., A. Metsapalu, M. Linnas 2009. *Muinasjutu olemus ja tähtsus lapse üldises arengus. K. Henno (Toim), Muinasjutt lapse arendaja ning lohutaja*. Tartu: AS Atlex.
- Niinberg, T jt. 2009. *Muinasjutt lapse arendaja ning lohutajana*. Tartu: AS Atlex.
- Oja, L 2009. *Valdkond "Liikumine". Ene Kulderknup (Toim.). Õppe- ja kasvatusetevgevuse valdkonnad* (108–116). Tallinn Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus:
- Oja, L. 2008. *Kehaline areng. Liikumine.- Õppimine ja õpetamine koolieelses eas*. (Toim). E. Kikas. Tartu Ülikooli Kirjastus
- Ottava Harta. 1986. World Health Organisation. <http://tervislikudlinnad.weebly.com/ottawa-harta.html> (viimati vaadatud 19.04.2017)
- Paimla, K. 2014. *Laste jooga*. E. Koppel (Toim). *Teekond joogamaailma*, 70-76. <http://lastejooga.ee/wp-content/uploads/2016/09/Egle-joogaraamat.pdf> (viimati vaadatud 19.04.2017).

- Palm, H. 2005 Liikumiskasvatus lasteaiaõpetaja igapäevatoos.
- Perv, Ü. 2008. *Mängud ja mängulised tegevused looduses*. Mänd, M. (Koost.) *Mängides õpime ja õpetame*. Tallinn: Ilo (Tea ja toimetaja 35).
- Pica, R. 2007. *Jump into literacy: active learning for preschool children*. Beltsville, MD: Gryphon House.
- Pullerits, M. 2009. *Laps kasvab muusikaga*. Rmt: Kivi L., H. Sarapuu (Koost.) *Lasteaia laps peres*. Tartu: AS Atlex
- Pähn, E. 2005. *Lapse arengulugu kasvumapis*. Kons, A. (Toim). *Kaasaegseid meetodeid lasteaia õppe- ja kasvatustöös*. Tallinn: Kirjastus Ilo
- Rahvastiku tervise arengukava 2009-2020. (RTA). Tervise Arengu Instituut <http://www.terviseinfo.ee/et/tervise-edendamine/uldpohimotted/rahvastiku-tervise-arengukava-2009-2020> (viimati vaadatud 19.04.2017).
- Raudsepp, L. 2007. *Liikumisharrastus Eestis ja välismaal*. Jalak, R., P. Lusmägi, T. Seil, K. Zilmer 2007. *Liikumis- ja spordialase metoodilis-teaduslike artiklite kogumik. Liikumine ja sport*. Tallinn: Sport Kõigile
- Roemmich, J.N., M. J.Lambiase, T. F. McCarthy, D. M. Feda, K. F. Kozolowski 2012. *Autonomy supportive environments and mastery as basic factors to motivate physical activity in children: a controlled laboratory study. International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 9:16. <https://ijbnpa.biomedcentral.com/articles/10.1186/1479-5868-9-16> (viimati vaadatud 15.05.2017)
- Seppel, I. 1998. *Liikumisõpetuse käsiraamat kasvatajale*. Tallinn: EKK Trükikoda.
- Seppel, I. 2005. *Liikumisest*. Kons, A (Toim). *Liikumisest õpetajalt õpetajale*. Tallinn: Kirjastus Ilo
- Sirel, M. 2007. *Liikumis- ja toitumiskasvatus. Eluhariduse elementaarsad*. http://haridus.opleht.ee/Arhiiv/3_42007/32-35mustv.pdf (viimati vaadatud 15.05.2017)

- Strebeleva, J. 2010. *Laste arendamine ja õpetamine didaktiliste mängude abil*. Eripedagoogi käsiraamat. Tartu: AS Atlex.
- Timmons, B.W., P.-J Naylor 2007. *Physical activity for preschool children – how much and how?* *Appl. Physiol. Nutr. Metab.* 32(Suppl. 2E), 122–134. doi: 10.1139/H07-112.
- Werner, P.H., E. C. Burton 1979. *Learning through movement: teaching cognitive content through physical activities*. University of Michigan: Mosby.
- Viegas, M. 2015. *Meelerahu muinasjutud Aladdini võluvaip ja teised muinasjuttudel põhinevad meelerännakud lastele*. Tallinn: Mastery Koolitus.
- Vihman, M. 2016. *Maastikumäng kui õppevorm. Aktiv- ja õuesõpe*. Tartu: AS Atlex
- Vilu, V. 2007. *Liisusalmid. 70 rahvaluulelist hüpitus-, une-, ja liisusalmi*. (Koost) Vilu, V. 2007. Tallinn: Ajakirjade Kirjastus.
- Virgilio, S. J. 2007. *Tervete laste algus*. Tallinna: Odamees

LISAD

LISA 1. Eestikeelne ankeetküsimustik

Lugupeetud liikumisõpetajad !

Minu nimi on Diana Vähk. Õpin Tartu Ülikooli Narva Kolledži kolmandal kursusel koolieelse lasteasutuse õpetajaks mitmekeelses õppekeskkonnas.

Koostan lõputööd teemal " Liikumisõpetus koolieelses lasteasutuses tekstide ja muinasjuttude kaudu". Palun Teie abi oma uurimustöö läbiviimisel. Bakalaureusetöö eesmärgiks on välja selgitada, kas ja kui palju liikumisõpetajad kasutavad liikumisõpetuses muinasjuttu ja tekste ning kas see köidab laste tähelepanu liikumistegevustes?

Vastuste leidmiseks olen koostanud ankeetküsitluse Ida-Virumaa liikumisõpetajatele koolieelsetes lasteasutustes, millele sooviksin teilt tagasisidet. Ankeet on anonüümne ning vastuseid kasutan vaid uurimustöö raames. Küsimustikule vastamine võtab aega umbes 10-15 minutit. Olen teile väga tänulik, kui leiate aega küsimustele vastamiseks.

Ette tänades,

Diana Vähk

1. Teie vanus...

kuni 25 a.

26-30 a.

31-35 a.

36-40 a.

41-45 a.

46-50 a.

51-55 a.

Üle 56 a.

2. Milline on Teie haridustase ?

Keskeriharidus

Kõrgharidus

Muu

3. Kui pikk on Teie tööstaaž ?

alla 5 aasta

5- 10 aastat

10- 15 aastat

15- ja enam aastat

4. Töötate koolieelses lasteasutuses :

liikumisõpetajana

rühmaõpetajana, kes viib läbi ka liikumisõpetust

5. Millise õppekeelega rühmadele viite läbi liikumisõpetust ?

eesti keelega

vene keelega

täielik keelekümblus

osaline keelekümblus

6. Milliste ainevaldkondadega lõimate liikumisõpetust ?

Mina ja keskkond

Eesti keel kui teine keel

Keel ja kõne

Matemaatika

Kunst

Muusika

7. Millised liikumisõpetuse osad on Teie arvates lastele kõige meeldivamad ?

võimlemine

liikumismängud

põhiliikumine

õue spordialad

tants, rütmika

loodusliikumine

8. Milliseid meetodeid, võtteid kasutate liikumisõpetuses, et motiveerida lapsi rohkem liikuma ja aktiivselt tegevustes osalema ?

.....

9. Milliseid lastekirjanduse tekste kasutate liikumisõpetuses ?

muinasjutte

liisusalme

luuletusi

loovjutte

muu

10. Kasutate neid rohkem liikumisõpetuse osas :

võimlemine

liikumismängud

põhiliikumine

õue spordialad

tants, rütmika

loodusliikumine

11. Kui palju köidab Teie arvates tekstide ja muinasjuttude kasutamine liikumisõpetuses laste tähelepanu ?

ei köida üldse

köidab mõningal määral

köidab väga

12. Kas liikumistegevustes vajavad motiveerimist ja tähelepanu köitmist rohkem tüdrukud või poisid?

tüdrukud

poisid

tüdrukud ja poisid võrdselt

13. Mis vanuses lapsed vajavad Teie arvates kõige rohkem erinevate tekstide (liisusalmid, luuletused, muinasjutud jne-) kasutamist liikumistegevuses ?

2 - 3

3 - 4

4 - 5

5 - 6

6 - 7

14. Kas rühma õppekeel mängib siinkohal rolli ka Teie jaoks?

jah

mõningal määral

ei

15. Kui vastasite jah, siis miks ?

.....

16. Kas olete kuulnud liikumistegevustest muinasjuttude kaudu?

jah

vähesel määral

ei

17. Kui jah, siis mida sellest arvate ?

.....

18. Kui tihti käite liikumisalastel koolitustel ?

1x poole aasta tagant

1 x aastas

1 x 1,5 aasta tagant

veel harvem

19. Kas saate koolitustelt piisavalt uusi ideid liikumisõpetuse mitmekesistamiseks?

jah

ei

20. Kas oleksite huvitatud sellelaadsetest (lastejooga, muinasjutuvõimlemine -)
koolitustest ?

jah

ei

LISA 2. Venekeelne ankeetküsimustik

Опрос для учителей движения

Уважаемые учителя движения!

Меня зовут Диана Вяхк. Я учусь в Нарвском Колледже Тартуского Университета, на 3 курсе по специальности: дошкольный учитель в многоязычной учебной среде.

Тема моей дипломной работы «Использование устного творчества и сказок учителями движения в дошкольных учреждениях». Прошу Вас помочь мне в моем исследовании. Цель работы бакалавра выяснить используют ли учителя по движению сказки и тексты на своих уроках, если используют, то как часто. Помогает ли использование сказок и текстов привлечь внимание детей во время проведения занятий. В составленной анкете-опроснике, для учителей движения детских дошкольных учреждений Ида-Вирумаа, сформулированы вопросы, которые помогут нам получить необходимую информацию.

Анкета анонимная и ответы используются в рамках исследовательской работы. Ответы на вопросы займут 10-15 минут. Буду очень благодарна, если найдете время, чтобы ответить на вопросы.

Заранее благодарю,
Диана Вяхк

1. Ваш возраст

До 25 лет

26-30 лет

31-35

36-40

41-45

46-50

51-55

Выше 56 лет

2. Ваше образование

Средне специальное образование

Высшее образование

прочее

3. Ваш рабочий стаж

Менее 5 лет

5- 10лет

10-15лет

Более 15 лет

4. Работаете в детском саду:

Учитель движения

Учитель группы, который также проводит уроки движения

5. С каким языком обучения группы, в которых Вы проводите уроки движения?

С эстонским языком обучения

С русским языком обучения

Полное языковое погружение

Частичное языковое погружение

6. Основы каких предметов, интегрируя, Вы используете на уроках движения?

Я и среда

Язык и речь

Математика

Частичное языковое погружение

Искусство

Музыка

7. Какая часть урока движения больше всего нравится детям, по Вашему мнению ?

Гимнастика (зарядка)

Подвижные игры

Основное движение

уличные виды спорта

Танцы, ритмика

Движения на природе

8. Какие методы и средства используете на уроках движения, для того, чтобы мотивировать детей больше двигаться и участвовать в активных видах деятельности ?

.....

9. Какие виды детской художественной литературы используете при обучении детей на уроках движения ?

Сказка

Считалочки

Стихотворения

Творческий рассказ

Разное

10. В каких видах обучения Вы больше используете элементы художественной литературы ?

Гимнастика

Подвижные игры

Основное движение

уличные виды спорта

Танцы, ритмика

Движения на природе

11. Использование художественной литературы в обучении движению, по Вашему мнению, способствует (привлекает) внимание ребёнка ?

Не привлекает вообще

Привлекает в некоторой мере

Очень привлекает

12. При выполнении , по Вашему мнению, кто нуждается в большей мотивации и привлечении внимания ?

Девочки

Мальчики

Девочки и мальчики в одинаковой степени

13. В каком возрасте, по Вашему мнению, дети больше всего нуждаются в использовании художественной литературы на уроках движения?

2-3

3-4

4-5

5-6

6-7

14. Играет ли для Вас роль, в подготовке и проведении занятий, язык обучения в группе?

Да

Возможно

Нет

15. Если ответ да, то почему?

.....

16. Слышали ли Вы про проведение уроков движения через сказку (посредством, с использованием сказки)?

Да

Возможно

Нет

17. Если ответ да, то что Вы об этом думаете?

.....

18. Как часто Вы посещаете курсы для учителей движения ?

1 раз в полгода

1 раз в году

1раз в 1,5 года

Редко - Еще реже

19. Достаточно ли Вы получаете информации, новых идей на курсах для разностороннего обучения детей на уроках движения ?

Да

Нет

20. Являются ли для Вас интересными такие направления обучения (курсы) , как детская йога, сказочная гимнастика?

Да

Нет